

2013-2016ko Bake eta Bizikidetz Plana

Gizartea elkartzea helburu

2013ko azaroa

Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusia

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

LEHENDAKARITZA
Bakegintza eta Bizikidetzarako
Idazkaritza Nagusia

PRESIDENCIA
Secretaría General
para la Paz y la Convivencia

2013-2016ko Bake eta Bizikidetza Plana

Gizartea elkartzea helburu

2013ko azaroa
Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusia

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

LEHENDAKARITZA
Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusia

PRESIDENCIA
Secretaría General
para la Paz y la Convivencia

Sumarioa

Atarikoa

Aurkezpena

Lehen zatia

Proiektua. Ezinegonetik ongizatera

1. Egoeraren diagnostikoa.

- 1.1. Errealitate-printzipioak.
 - I. Abiapuntu bat: errealitatea aldatu egin da eta ez du bideragarria den atzerako bueltarik.
 - II. Oinarri bat: gizarte heldua dugu, hainbat ideia argi dituena.
 - III. Lehentasun bat: orain da komenigarria bizikidetzan inbertitzea.
- 1.2. Erantzukizun-printzipioak.
 - I. Iragana. Gauzak argitzeko betebeharra dugu.
 - II. Oraina. Normalizatzeko betebeharra dugu.
 - III. Etorkizuna. Adiskidetzeko betebeharra dugu.

2. Proiektuaren oinarriak lau urte hauetarako.

- 2.1. Izena eta eginkizuna.
 - 2.2. Helburuak.
 - 2.3. Estrategia.
 - I. Printzipio etiko eta demokratikoak.
 - II. Irizpide gidatzailea: Adostasuna eta nazioarteko estandarrak.
 - III. Metodologia: *Mikroakordioak*.
 - IV. Jardun orokorreko irizpideak: Jokoaren arauak.
 - 2.4. Ardatzak eta ekimenak.
 - 2.5. Oinarrizko konpromisoak: Erronka estrategiko diren *mikroakordioak*.
-

Bigarren zatia

Prozesua. Mesfidantzatik konfiantzara

1. Prozesua eta iragana, ikuspegi *etiko-soziala*.

- 1.1. Gako estrategikoa: iragana kudeatzearen konplexutasuna.
- 1.2. Mugari bat prozesuan: iraganaren gaineko konpromisoa.
- 1.3. Urratsak.

2. Prozesua eta oraina: ikuspegi *soziopolitiko*a.

- 2.1. Gako estrategikoa: mesfidantzaren inertzia.
- 2.2. Mugari bat prozesuan: orainaren gaineko konpromisoa.
- 2.3. Urratsak.

3. Prozesua eta etorkizuna: *gizarte- eta hezkuntza-arloko* ikuspegia.

- 3.1. Gako estrategikoa: bizikidetzeta urratzearen arrazoien azterketa.
 - 3.2. Mugari bat prozesuan: etorkizunaren gaineko konpromisoa.
 - 3.3. Urratsak.
-

Hirugarren zatia

Programa. Desadostasunetik adostasunera

•I. ardatza. Fitxen arabera antolatutako ekimenak, iragana kudeatzeari dagokionez.

- 1. ekimena. Giza Eskubideen urraketei buruzko txostenak egitea eta eratorzen diren ekintzak.
- 2. ekimena. Memoriaren eta Bizikidetzaren Institututa.
- 3. ekimena. Terrorismoaren biktimak gogorarazteko proiektuari ekarpenak egitea.
- 4. ekimena. Terrorismoaren biktimei laguntza, errekonozimendua eta ordaina ematea.
- 5. ekimena. Egungo legedian babesik ez duten biktimei laguntza, errekonozimendua eta ordaina ematea.
- 6. ekimena. Torturari buruzko ikerketa eta ekintzak.

•II. ardatza. Fitxen arabera antolatutako ekimenak, oraina kudeatzeari dagokionez.

- 7. ekimena. Lankidetzeta eta elkarlana Eusko Legebiltzarrarekin.
- 8. ekimena. Espetxe-politikari buruzko *Hitzeman* programa garatzea.
- 9. ekimena. Europar Batasunarekiko elkarlanerako bideak bultzatzea.
- 10. ekimena. Lankidetzeta Nazio Batuen Giza Eskubideetarako Goi Komisarioaren Bulegoarekin.
- 11. ekimena. Euskal unibertsitateen ekarpen partekatua.
- 12. ekimena. ERTZAINTZAREN Konpromiso Sozialaren jarraipena Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen alde.

•III. ardatza. Fitxen arabera antolatutako ekimenak, etorkizuna kudeatzeari dagokionez.

- 13. ekimena. Lankidetzeta *publiko-soziala* euskal elkarten sarearekin.
- 14. ekimena. Herritarren parte hartzea sustatzea.
- 15. ekimena. Bizikidetzaren aldeko hitzarmena Foru Aldundiekin eta Udalekin.
- 16. ekimena. Jardun-lerro osagarriak bultzatzea heziketa formalaren eremuan.
- 17. ekimena. Jardun-lerro espezifikokoak bultzatzea gazteriaren, kulturaren eta heziketa ez-formalaren eremuan.
- 18. ekimena. Gizartearen sentsibilizazioa eta hedabide publikoen konpromisoa.

•Zeharkako ardatza. Jarraipena eta ebaluazioa.

- I. fitxa. Sustapena, kudeaketa eta koordinazioa.
- II. fitxa. Jarraipena, ebaluazioa eta zuzendaritza.
- III. fitxa. Planaren aurrekontuaren aurreikuspen xehaketa.

Eranskina

Atarikoa

2013ko ekainaren 11n, Eusko Jaurlaritzak 2013-2016ko Bake eta Bizikidetzeta Plana aurkeztu zuen, proposamen gisa. Une horretatik aurrera, hiru hilabeteko epea zabaldu zen legebiltzar taldeek, elkarteen sareak eta herritarrek beraiek ekarpenak aurkezteko. Epe hori irailaren 20an amaitu zen.

Atariko hau jasotako ekarpenak hartu eta aztertu ondoren idatzi da. Atarikoaren helburua bikoitza da: lehenengo, esanahi bat ematea (A) plan hau sortu deneko partaidetza-esparruari eta bigarren, hura interpretatzeko esparru bat finkatzea (B), argitasunak behar dituzten alderdiak hobeki argitzen laguntze aldera.

A. PLANA SORTU DENEKO PARTAIDETZA-ESPARRUA

Bitartekoa lortu nahi den helburuaren zati bat da. Plan hau Jaurlaritzaren agiri bat da. Abian jartzeko behar zuen baldintza bakarra zen Jaurlaritzaren Kontseiluak onartzea, behin plan estrategiko gisa izapidetzerako zegokion barneko prozedura beteta. Bestalde, plana sortzen hasi zenetik, Eusko Jaurlaritzak uneoro jakin du ezinezkoa zela hura onartu aurretik adostasun orokor eta anitza lortzea. Oraindik ere elkarrengandik oso urrun daude tradizio politiko bakoitzaren abiapuntuak.

Hala eta guztiz ere, Eusko Jaurlaritzak nahi izan du planaren sorrera sozialki eta politikoki parte hartutako prozesu bat izatea. Partaidetza bake eta bizikidetzeta plan honen esanahiaren funtsezko atala da. Planaren edukia eta helburuak ezin dira egoki ulertu onartu aurretik lagun izan duen eta gero ere lagun izango duen partaidetza-prozesua izan gabe.

Izan ere, planak eta bere sorrera- eta kudeaketa-prozesuak bilatzen dutena da planaren indarraldia amaitzen denean gaur egun dagoen jarreraren urruntzea jarreraren hurbilketa bat izan dadila. Horretarako, lehenengo urratsa partaidetzari bidea ematea da. Partaidetza-prozesuak nabarmendu beharreko mugarri batzuk badauzka.

- Otsailaren 15ean, gutun bat bidali zitzaien elkarte guztiei, plana idatzi aurretik ekarpenak egin zitzaizkien. Martxoaren 10a baino lehen, hamar entitateen ekarpenak jaso ziren, planaren lehenengo bertsioaren idazketan berariaz islatu direnak (Amnistia Internazionala, Bakeola, Baketik, CEAR Euskadi, Elkartearen Foroa, Fernando Buesa Fundazioa, Jose Mari Kortaren Bidetik Fundazioa, Lokarri, Unesco etxea eta Zaitu).
- 2013ko martxoaren 6an, Eusko Jaurlaritzako Bake eta Elkarbizitzarako idazkari nagusiak agerraldia egin zuen Eusko Legebiltzarraren Giza Eskubideen Batzordean, berak eskatuta, Bake eta Bizikidetzaren Planaren aurrerapen bat aurkezteko.
- Plana idazteko prozesuan zehar, bilerak egin ziren Eusko Jaurlaritzako hezkuntzaren, gazteriaren eta segurtasunaren arloetako arduradunekin, bai eta Emakunderekin eta EITBrekin ere. Era berean, hartu-emanak izan ziren hiru aldundiekin, EUDELekin eta legebiltzar taldeekin.
- Ekainaren 11n, Bake eta Bizikidetzaren Plana Eusko Jaurlaritzara bidali zen, eta proposamen ireki baten gisara aurkeztu zen jendaurrean, hiru hilabete baino gehiagoko epean ekarpenak jasotzeko zabalik baitzegoen.
- Epe horretan, 26 entitateen eta bi partikularren ekarpenak erregistratu ziren. Zehazki, Eusko Legebiltzarrean ordezkariak duten honako formazio politikoetako agiriak jaso ziren: UPyD, PP, PSE-EE eta EHBildu. Formazio politikoen artean, Ezker Anitzak ere bere ekarpenak egin zituen; sindikatuen artean, berriz, CCOO Irakaskuntzak berea egin zuen.
- Elkarteen sarearen barruan, honakoak izan ziren beren ekarpena egin zuten entitateak: Amnistia Internazionala, Argituz, Aserfavite, AVT, Bakeola, Baketik, Gazteriaren Kontseilua, Covite, Egiari Zor, Etxerat, Giza Eskubide eta Bake Hezkuntzaren Elkartearen Foroa, Fernando Buesa Fundazioa, Gernika Gogoratuz, Herrira, Valentin de Foronda Institutua, Lau Haizetara Gogoan, Lokarri, Martxoak 3 Elkarte, Gernikako Bakearen Museoa eta Unesco Etxea.
- Prozesu horretan guztian zehar, Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusia hiru aldiz bildu zen berariaz Terrorismoaren Biktimen Partaidetzarako Euskal Kontseiluarekin, planaren agiria, jasotako ekarpenak eta emandako erantzunak aztertzeko.
- Ekainetik azarora bitarte informazio bilera bat egin zen, elkartearen sare osoari irekia, eta beste bi bilera Giza Eskubide eta Bake Hezkuntzaren Elkartearen Foroarekin.
- Hezkuntzaren arloari dagokionez, ekainetik azarora, bilera bat egin zen hezkuntza eragile bakoitzarekin; horiekin guztiekin bi osoko bilera egin ziren, eta Gizalegez Akordioa onetsi zen.
- Plana sortzeko prozesuan, bi bilera egin ziren hiru unibertsitateetako errektoreekin eta lan-topaketa bat izan zen erakunde horietako ordezkariekin.
- Osagarri gisa, nazioarteko adituei irizpenak eskatu zaizkio, bai Europako esparruan, bai Estatu Batuetako izen handiko erakunde akademikoen esparruan ere. Era berean, planak hasieratik aurreikusten du aholkularitza- eta ebaluazio-harreman bat izatea Nazio Batuen Giza Eskubideetarako Goi Komisarioaren Bulegoarekin.
- Azkenik, plana onartu aurretik, Eusko Jaurlaritzaren legebiltzar taldeetako kideekin berriz ere bildu da, elkarrekin hitz egiteko, jarrerak hurbiltzeko eta amaierako testuan sartutako aldaketei buruz ados jartzeko.

Prozesu horren guztiaren ondorioz, 2013-2016ko Bake eta Bizikidetzaren Planak atariko berri bat jasotzen du. Hartan, jasotako ekarpen orokorreari tokia eman nahi zaie eta berariazko ekarpenei erantzuna ematen dieten 27 zuzenketa jasotzen dira; azken batean, atariko bat dator jasotako 42 iradokizun edo proposamenekin.

Horretaz gainera, Eusko Jaurlaritzak konpromisoa hartzen du elkarriketa eta akordioa bilatzen jarraitzeko, bai gizarte eragileekin, bai legebiltzar taldeekin, plana eta bere 18 ekimenak ezartzeko garaian. Bere gain hartzen du konpromiso hori, partaidetza, kasu honetan, forma ez ezik, espiritua eta funtsa ere badelako. Akordioa sustatzea da Planaren plana.

B. PLAN HONEN INTERPRETAZIO-ESPARRUA

Jasotako ekarpen guztiak aztertu ondoren, gutxienez ere bost dira gogoeta osagarri bat merezi duen alderdiak. Puntu horiek dira atarikoaren bigarren atal honen arrazoia eta egitura eratzten dutenak: (I) gure burua orainaldian kokatzeko gutxieneko etiko eta demokratikoak; (II) ETaren amaieraren aurreko jarrera; (III) iraganari buruzko narratiba; (IV) hainbat jatorritako urraketen tratamendua; eta (V) etorkizunaren aurrean eduki beharreko lehentasunaren norabidea.

Nolanahi ere, bost puntu horiek lantzen hasi baino lehen, aurrez lantzea merezi duten bi gai metodologiko badaude, zeinek jasotako ekarpen ugartan zeharkako eragina baitute.

- Lehenengo, planaren asmoak buruzko oharra. Jasotako ekarpenen artetik, askok planak dioena baino, ustez haren asmoa izan daitekeena baloratzen dute. Ernegazio eta mesfidantza denbora luze batetik geroz, eta normaltasunez onartu behar dira horrelako errezeloak. Ez da erraza asebetetzeko moduko erantzuna ematea asmoak juzgatzen dituzten iritziei. Hala eta guzti zere, Eusko Jaurlaritzak planaren amaierako erredakzioan eta, zehazki, atariko honetan duen borondatea da kezka horiei ere erantzuna ematen saiatzea.
- Bigarrenik, premisen eta helburuen arteko tentsioa. Bake eta Bizikidetzeta Planak 2016ra arteko proiektzioa du. Progresioko eta prozesuko ikuspegi batean oinarritzen da, eta ikuspegi horrek aitortzen du nolako konplexutasun sozial eta politikoa dakarren bizitzan ari garen eraldaketa historiko honek. Puntu honetan, desio denaren eta bideragarria denaren arteko tentsio logiko bat gertatzen da. Ideala da dena gerta dadila gertatu behar den moduan eta berehala. Errealak da gertatu behar dena gerta dadila kontraesanen artean eta ontze-denbora baten ondoren. Ekarpenean, tentsio hori ikus daiteke, ibilbidearen eta lortu nahi diren helburuen atala dena abiapuntuan jartzen duena.

I. Gure burua orainaldian kokatzeko gutxieneko etiko eta demokratikoak

Galdera zinez erabakigarria da: zein da gaur egun partekatu dezakegun eta partekatu behar dugun gutxieneko etiko eta demokratikoa bakearen eta bizikidetzaren alde elkarrekin lan egiteko? Bake eta Bizikidetzeta Planak, bere lehenengo mikroakordioan, testu bat iradokitzen du proposamen gisa. Bere lehenengo letrorokada bat dator hitzez hitz *zoru etiko* gisa ezagutzen den Oinarrizko Printzipioarekin: Eusko Legebiltzarrak aurreko legegintzaldian onartutako gutxieneko etiko eta demokratikoen agiri bat da, gaurko testuinguruan bake eta bizikidetasun prozesu bat bultzatzeko oinarriak definitzen dituena.

Ildo beretik, Lehendakariak, irailaren 19ko Politika Orokorreko Eztatidarian egin zuen hitzaldian, honakoa adierazi zuen:

- “Bakeak eta elkarbizitzak indarkeriaren injustizia, egindako kaltearen aitortza eta biktimen guztien duintasuna behar dituzte. Denek merezi dute egia, justizia eta konponketarako eskubidea” (Horixe da *zoru etiko*aren Oinarrizko Printzipioa, Legebiltzarraren 2013ko martxoaren 14ko erabakiaz berretsia, lau legebiltzar talde handien babesarekin)
- Bake eta Bizikidetzeta Plana oinarrizko akordio honen argitara irakurri beharra dago. Bere edukian, bere espirituaren eta bere letran ezer ere ezin izango da interpretatu ETaren terrorismoa edo giza eskubideen bestelako edozein urraketa minimizatzearen edo, are gutxiago, justifikatzearen edo zilegi egitearen bidetik. Aitzitik, bidegabekeriaren aitopenean oinarritzen da.
- Plan honetan ezer ere, ez hitzetan, ez espirituaren, ezin izango da interpretatu gure gizartearen zati bat integrazio sozial eta politikoko prozesutik kanpo uztearen bidetik, integrazio horixe baita bizikidetasunaren normalizazioaren lehentasunezko helburuak eskatzen duena”.
- Premisa.** Eusko Jaurlaritzak eta 2013-2016ko Bake eta Bizikidetzeta Planak bere egiten dute Eusko Legebiltzarrak onartutako *zoru etikoa*. Orain arte gai honetan lortu den adostasunik garrantzitsuena da. Horregatik, osorik sartu dugu plan honetan, eranskin gisa. Dokumentu osoari buruzko zeharkako akordioa oraingoz tazitua da bakarrik. Baina oinarrizko printzipioari buruzko puntuak, legegintzaldi honetan, Legebiltzarreko lau talde handien aldeko botoa jaso zuen.

·**Helburua.** Oinarri horrekin, Bake eta Bizikidetzaren Planak gizarte elkartzea izateko eginkizuna dauka. Plana publiko bat eraiki nahi dugu, herri honetako familia politiko guztientzat lekua eskaintzen duena. *Zoru etikoa* eta hiru mikroakordioak abiapuntuan daude. Bizikidetzarako akordio demokratiko bat, gure iraganari, gure orainari eta gure etorkizunari aurre egiten dakiena, da Legegintzaldi honetan daukagun helburua.

II. ETAREN AMAIERAREN AURREKO JARRERA

ETAren amaiera eta testuinguru honen aurrean batzuek eta besteek beren jarrera nola azaltzen duten da lehenbiziko kezka-eremua. Alor honetan, bi kontzeptu bereizi beharko genituzke: ETAren desagertzearen exijentzia, batetik, eta hori gauzatzeko egin beharreko urratsak, bestetik.

- Exijentzia.** Erakundearen jarrerari dagokionez, ETAren amaieraren, desagertzearen edo desagitearen exijentzia, inolako baldintza politikorik gabe, Eusko Jaurlaritzaren eta bere Bake eta Bizikidetzaren Planaren premisa da. Gauza nabarmena da, baina ez bakarrik gai zehatz honetan: Eusko Jaurlaritzak terrorismoaren aurrean izan duen ibilbide historikoaren barruan kokatu beharreko jarrera da. Horrexegatik, hain zuzen ere, Bake eta Bizikidetzaren Planaren lehenbiziko helburua da.
- Lehenengo urratsa.** ETAren benetako amaieraren exijentzia gauzatzeko laguntza da Eusko Jaurlaritzak hartzen duen konpromisoa. Horretarako, desarmea eta bere egitura militarrik modu ordenatuan eta seguruan behin betiko desagitea da lehenbiziko urratsa. Hori da, erantzukizuneko ikuspegi batetik, erakundeek orain izan behar dituzten lehentasunetako bat.

III. IRAGANAREN KONTAKIZUNA

Iraganari buruzko kontakizuna idaztea. Kontakizun horrek, kritikoa eta konprometitua izateaz gain, gizarte elkartzearen helburuan lagundu behar du. Hau aurrean daukagun eginkizunik delikatu, zail eta garrantzitsuenetako bat da. Bake eta Bizikidetzaren Planaren lehentasuneko helburu estrategikoetako bat, hain zuzen, iraganaren kontakizun kritikoa geure ekarpena egitea da. Eusko Jaurlaritzari eta Bake Planari ez dagokie kontakizun jakin bat inposatzea, baizik eta konpartitutako gogoeta hori posible egiten duten baldintzak sortzea. Ibilbide hori segurtasun demokratikoz eta sinesgarritasun etikoz janzten duten printzipio bat eta irizpide bat daukagu.

- Printzipio bat.** Eusko Legebiltzarrak onartutako *zoru etikoa* berriro ere plan honen erreferentzia da: “Eragile ezberdinek gertatutakoaren kausei buruz konpartitutako akordio bat lortzea desiragarria den arren, giza eskubideen urraketaren sorrerari buruz interpretazio ugari egon daitezkeela onartu behar da. Ondorioa da eskubide horien urraketa guztiak gertatzeko arrazoia dela zenbait talde eta pertsonak beste helburu batzuk jarri zituztela giza duintasunaren gainetik”. Hori aurretiazko elkarte eremua da.
- Irizpide bat.** Bake eta Bizikidetzaren Planak irizpide etiko bat du euskarri, goitik behera. Bere hiru mikroakordioetan islatzen da, batez ere bigarrenean. Honela laburbildu ahal dugu: “Iraganari buruzko kontakizun kritiko eta konpartituta, ezin da argudiorik erabili (ez gatazka-testuingurua, ez elkarren aurka dauden aldeak gaineko tesia, ez jatorri ezberdinetako urraketak salaketa, ez estatu-arrazoia, ez etorkizunaren garrantzia handiagoa dela) ETAren indarkeria edo giza eskubideen bestelako urraketak gutxitzeko, justifikatzeko edo legitimatzeko”.

IV. JATORRI EZBERDINETAKO URRAKETEN TRATAMENDUA

Iraganari begiratzean, lanik zailenetako eta, aldi berean, garrantzitsuenetako bat giza eskubideen urraketa guztiak aitortzea da, bat ere baztertu gabe edo garrantzia kendu gabe. Arriskua bikoitza da. Lehenik eta behin, urraketa batzuk besteekin justifikatzeko edo konpentsatzeko erabil liteke iragana argitzeko ariketa hau. Bigarren arriskua urraketa batzuen existentzia gutxitzea edo ezkutetzea da, hain zuzen ere norbaitek urraketa hauek beste batzuk justifikatzeko argudio gisa erabiliko ote dituen beldurrez. Berriro ere, *zoru etikoan* arazo hauek gaintzen lagunduko duten bi erreferentzia daude:

- Egiaren printzipioa: “Erdizkako egia, erreprimetutakoa edo amnesikoa ekiditea: gertaeren kontakizun objektiboaren bidez, giza eskubideen urraketari buruzko konpartitutako egia eratztea”.

·Erantzukizunaren printzipioa: “Bakoitzak iraganean duen erantzukizuna eta giza eskubideen urraketen ondorioak zehaztea eta aitortzea”.

Zoru etikoak ezarritako premisa horietatik ikuspegi bikoitza egon daiteke. Tratamendu integral bat, giza eskubideen urraketa guztiak aitortzeko gai dena, urraketa horien jatorria edo izaera kontuan izan gabe. Horrek haietako bakoitzean banan-banan jarduteko eskatzen du. Giza eskubide guztiekin eta biktima guztiekin konprometitutako begirada horrek giza eskubideen urraketaren errealitate bakoitzari buruzko berariazko balorazioak eskatzen ditu.

·**Tratamendu integrala.** Nazioarteko erakundeek eta guk egindako txosten independenteen arabera, azken 50 urteetako giza eskubideen urraketek jatorri eta proportzio ezberdinak izan dituzte hamarkada bakoitzean. ETA eta antzeko taldeetatik, Segurtasun Indarretatik eta/edo Estatuaren izenean, talde parapolizialeetatik eta eskuin muturreko taldeetatik etorri dira. Urraketa eta biktimen existentzia aitortzea, beraien jatorria kontuan izan gabe, oinarritzeko eta baztertu ezinezko printzipio etiko eta demokratikoa da. *Zoru etikoak*, egiaren printzipiotik, eta giza eskubideen inguruko nazioarteko eskubideek gomendatzen duten erantzukizuneko jarrera urraketa guztiak aitortzeko eta kalteak ordaintzeko lan egitea da. Euskal gatazkan 1960tik 2013ra izan diren giza eskubideen urraketari buruzko txostenen azaltzen denez, urraketa horiek guztiek eta beraien biktimek egiazko, justiziazko eta ordaina emateko prozesuak merezi dituzte.

·**Balorazio espezifikoak.** Tratamendu integral batek giza eskubideen urraketaren eremu bakoitzaren balorazio espezifikoari heltzeko eskatzen du, bakoitzaren dimentsioa eta esanahia kontuan izanik. Hain zuzen ere, dauzkan dimentsioetatik eta esanahietatik, ETAREN indarkeriak berariazko balorazioa merezi du. Horrek ez du baztertzeko bestelako giza eskubideen urraketak (arestian aipatutakoak adibidez) berariaz baloratu behar ez direnik; aitzitik, behar hori berresten du. Halere, denboran iraun duelako, inposaketa politikorako asmoa izan duelako, Trantsizioaren eta amnistia orokorraren ondoren luzatu delako, izan duen babes soziopolitikoetatik eta, batez ere, sortutako giza kalte konpon ezinen larritasun eta intentsitateetatik, ETAREN indarkeriaren injustizia berariaz baloratu beharra dago, batez ere biktimei eta haien senideei egindako kalte bidegabeari dagokionez. Hori da *zoru etikoak* iraganaren berriak kritikan gomendatzen duen erantzukizunaren printzipioa.

V. Etorkizunaren lehentasunaren zentzua

Finean, etorkizunari begira, galdera erabakigarria hau da: zer da garrantzitsuena? Bake eta Bizikidetzaren Planak erantzun soil eta argia eskaintzen du: “gizarte elkartzea” sustatzea. Hori da haren eginkizuna eta helburu nagusia. Esan nahi du “bereizitako munduak” ez dauzkan gizarte bat eraiki nahi dugula. Hori esan nahi da denontzat lekua daukan plaza publikoa eraikitzea iradokitzen denean. Ez du esan nahi orain dagoena gutxiesten denik ezta zerotik hasten den eraikuntza berria egin nahi denik ere. Orain dauden espazioak irekitzea da, konpartitzeko.

Denbora luzez bi unibertso soziopolitiko paralelotan bizi izan gara. Aurrez aurre eta elkarrekin komunikatu gabe bizi ziren argudio eta pertzepzioen bi eraikuntza integral eta oso zeuden. Indarkeria eta ETA desagertzea lor dezakegu, baina halere bereizitako munduak dauzkan gizarte batean bizitzen jarrai dezakegu. Hori ez da ona ez desiragarria, eta seguruenik orain irudikatu ere ezin ditugun bizikidetzaren arazoak sortuko lirateke etorkizunean.

Herrialdearen eta belaunaldi berriekiko konpromisoaren ikuspegi arduratsu batetik, bereizitako mundurik gabeko gizarte batean legoke etorkizunerako lehentasuna. Lehentasunaren zentzu honek aurretiazko baldintza bat eta eginkizun argi bat dauzka.

·**Aurretiazko baldintza bat.** Etorkizuna eraikitzeetatik ordaindu behar den faktura ezin daiteke izan iragana ahaztea ez aurretik zegoena gutxietea. Bizikidetzaren integratu eta adiskidetzaren etorkizunaren lehentasuna iragana argitzeko printzipiotik landu behar da. *Zoru etikoak* honela formulatzen du: “Konpartitutako oroimenaren eraikuntza biktimei bidegabeko sufrimendua arintzeko, zigorgabetasuna ekiditeko, eta bakea eta bizikidetzaren demokratikoa lortzeko bitartekoa izan dadila saiatzea. Oroimen hori etorkizuna birpentsatzeko eta eraikitzeko erabili behar da, gertatutakoaren kontakizunean harrapatuta geratu gabe”.

·**Eginkizun argi bat.** Gure gizarteak, guztiek bezalaxe, arazoak, gatazkak, krisiak eta zatiketak dauzka eta edukiko ditu. Hori bizikidetza demokratikoaren errealitatearen barruan kokatzen da. Ez dugu gizarte utopikoa eraiki nahi. Gure helburua xumeagoa da. Gutxieneko etiko eta demokratiko batzuk konpartitzen dakien gizarte bat eraiki nahi dugu soilik, gainontzeko gaietan ezadostasunak bermeekin agertu ahal izateko. Hori “bereizitako mundurik” gabeko gizartea da. Hori da etorkizunerako eginkizun argi eta arduratsua eta erronka. *Zoru etikoak* dioenez, “iragan mingarri baten ateak itxi behar dira eta denontzat itxaropentsua den etorkizunaren ateak ireki”.

Ondorio gisa

Bake eta Bizikidetza Planaren proposamenak jaso dituen ekarpenen multzoa (guztira 28 dokumentu) bakea eta bizikidetza eraikitzekeko prozesu bat hasi behar den ulean pilatzen diren kezka, min, beldur, nahi eta ikuspegi ugariaren isla fidela da. Harrapatuta gauzkan gurutzatutako argudioen labirintoaren eta konplexutasunaren katalogo osatua da. Argudio horiek, sarritan, inmuneak dira batzuk besteen aurrean.

Bake eta Bizikidetza Planaren proposamenak jaso dituen ekarpen guztien esanahia esaldi bakar batean laburbildu beharko bagenu, hau aukeratuko genuke: “Iraganak mina ematen digu, orainak kezkatzen gaitu eta etorkizunak batzen gaitu”. Hori izan liteke ekarpen guztien lehenengo analisi kualitatibo eta globala.

Iraganak mina ematen digu eta hori argi eta garbi ikusten da eragozpenak sorrarazten dituzten ekimenetan eta horretarako ematen diren argudioetan. Orainak arazo gutxiago sortzen ditu, baina iraganeko konfiantza ezak orainean proiektatzen den kezka sortzen du. Bizikidetzako etorkizuna konpartitzeko borondateak, ordea, batu egiten gaitu. Hori argi eta garbi ikusten da zuzenketarik jaso ez duten ekimenetan; gehienak etorkizunari begira egin diren proposamenak dira.

Eusko Jaurlaritzak errealitate konplexu hori onartzea proposatzen du, zalapartak alboratuta, normaltasunez, zorroztasunez eta eraikitzekeko borondatez. Gauzak argitzekeko elkarrizketa da adostasun eta ezadostasun horiei ekitekeo tresna. Ikuspegia ez galtzeko, nondik gatozen eta nora joan nahi dugun argi eduki beharko genuke. Une historikoa bizitzen ari gara.

Bake eta Bizikidetza Planak jasotako ekarpenek arazoak non dauden argitu dute. Formulatu ditugun bost gai horiek egiteke dugun lanaren agenda islatu baino ez dute egiten. Bost gai horiek denon artean jorratu behar ditugu.

Hau da Bake eta Bizikidetza Plana: baldintza egokiak sortzea herri honetako familia politiko guztiek gutxieneko akordioak lortu ahal izateko zenbait gairi buruz: (I) ETaren amaierari buruzko jarrera; (II) orainean kokatzeko gutxieneko etiko eta demokratikoak; (III) iraganari buruzko kontakizuna; (IV) jatorri ezberdinetako urraketen tratamendua; eta (V) etorkizunari lehentasuna ematearen zentzua. Horra hor ibilbide-orria. Bake eta Bizikidetza Plana abiapuntu bat da.

Aurkezpena

X. legegintzaldiaren hasieran, Eusko Jaurlaritzak Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusia sortzea erabaki zuen, lehengo bi zuzendaritza –hau da, Herrizaingo Sailari atxikitako Biktimen Zuzendaritza eta Justizia Sailean txertatutako Giza Eskubideen Zuzendaritza– egitura bakar batean biltzeko; Idazkaritza Nagusi hori Lehendakaritzan txertatuta izaki, zuzenean Lehendakariaren mende dago.

Europako esparruan, gobernu-politiken egiturak normalki giza eskubideen zuzendaritza bat, institutu bat edo antzeko instantzia bat eduki ohi du, giza eskubideak defendatu eta bultzatzeko. Normaltasun-testuinguruetan, tresna hori nahikoa da gizabidearekin eta funtsezko askatasun eta eskubideekin konpromisoa hartzeko politikak bideratzeko.

Gure egungo testuingurua, ordea, berezia da. Duela bi urte, indarkeriazko jarduna bertan behera uzten zuela iragarri zuen ETAk, bost hamarkada baino gehiago igaro ondoren. Berrogeita hamar urte baino gutxiago ditugun guztiok beti bizi izan gara egoera horretan. Gertakari benetan historikoa dugu aurrean. Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusi baten sorkuntza zuzenean dago testuinguru soziopolitiko berezi horri lotuta.

Koiuntura berezi bati egokitutako erantzuna da. Bi puntu nagusik definitzen dute haren eginkizun espezifikoa: lehenik, bakea behin betiko eta modu itzulezinean sendotzen laguntzea; eta, bigarren, bizikidetzeta sozial eta politikoaren hobekuntza sustatzea, terrorismoz, indarkeriaz eta giza eskubideen urraketaz betetako bizipen traumatiko eta iraunkor batek kaltetu baitu.

Seguru asko, eginkizun bikoitz espezifikoko horrek ez du inolako zentzurik izango gure politika publikoetan hemendik urte batzuetara, orduan erronkak beste batzuk izango dira eta. Baina, hala eta guztiz ere, orain ahalegin hori ez badugu egiten, beharbada hemendik urte batzuetara horren hutsunea sumatuko dugu.

Une honetan Legebiltzarrean, Jaurlaritzan edo gizartean edozein erantzukizun dugunok aukera paregabea dugu bakearen eta bizikidetzaren erronka bikoitz horri aurre egiteko. Testuinguru horretan, jokoan dagoena ez da eredu bat ala bestea, indarkeriaren ondorengo etapa honen ikuspegi ideologiko bat ala bestea. Jokoan dagoenak, lehenengo eta behin, giza sufrimenduarekin du zerikusia.

Pertsona askok asko sufritu dute, eta oraindik ere sufritzen ari dira. Orain egiten duguna edo egiten ez duguna baliagarria izango da pertsonen sufrimenduak arintzeko, murrizteko edo gainditzeko. Gure ekintza politiko bateratua lagungarria izan daiteke pertsona jakin batzuen bizitza hobetzeko eta gutxiago sufritu dezaten lortzeko. Hori da, une honetan, baliorik handiena duen erreferentzia.

Giza faktorea da, alde batera utzi ezinezko faktorea. Politikaren alderik zintzoena erakusten duen lan bat garatzeko aukera dugu. Premisa horretan oinarrituta, Idazkaritza honek legegintzaldi osorako bere gain hartu duen lehen eginkizuna bakegintza eta bizikidetzarako plan bat egitea da, giza aurpegia duen plan bat. Dokumentu hau horren isla da. Eusko Jaurlaritzaren Legegintzaldi honetarako bigarren ardatz eta konpromisoari dagokio.

Nolanahi ere, plan hau ez da hutsetik sortu, baizik eta lehenago egin den ibilbidetik eta kokatzen den esparru arautzailetik. Zentzu horretan, VIII. Legegintzaldian egin zen “2008-2011ko Bakerako eta Giza Eskubideetarako Heziketako Euskal Planak” eta IX. Legegintzaldian garatu zen “2010-2011ko Bizikidetzarako Demokratikoaren eta Indarkeria Deslegitimatzearen Planak” egin zuten aurretiazko lana hor dago.

Plan honen edukietan eragina daukan esparru arautzailearen erreferentzia nagusiak hauek dira:

- 52/2007 Legea, abenduaren 26koa, gerra zibilean eta diktaduran jazarpena edo indarkeria jasan zituztenei eskubideak aitortu eta gehitu zizkiena eta beraien aldeko neurriak ezarri zituen.
- 4/2008 Legea, ekainaren 19koa, terrorismoaren biktimei errekonozimendua eta ordaina emateari buruzkoa. (Araudi autonomikoa)
- 29/2011 Legea, irailaren 22koa, terrorismoaren biktimei errekonozimendu eta babes osoa emateari buruzkoa.
- 17/2012 Dekretua, ekainaren 12koa, 1960 eta 1978. urteen artean Euskal Autonomia Erkidegoan izan zen motibazio politikoko indarkeriaren testuinguruan, giza eskubideak urratu zitzaizkielako sufrimendu bidegabea bizi zuten biktimak izendatzeari eta ordaina emateari buruzkoa.
- 1/2011 Dekretua, urtarrilaren 11koa, Giza Eskubideetarako eta Bakerako Heziketako Kontsulta Kontseilua sortu eta arautu zuen otsailaren 10eko 31/2009 Dekretua aldatu zuena.
- 55/2010 Dekretua, otsailaren 23koa, Terrorismoaren Biktimen Partaidetza Kontseilua arautu zuena.

Planaren edukian ibilbide bat proposatzen da, gizartearen eta politikaren arloetan partekatutako ibilbide bat; alor honetan Eusko Jaurlaritzak egin asmo duenaren isla idatzia. Dokumentu hau Planaren erakusgarria da, eta hura definitzen duten bi ezaugarri nagusi bildu nahi ditu: argitasuna eta zehaztapena. Hiru zatitan egituratuko da: proiektua, prozesua eta programa.

Proiektuak planaren oinarriak eta osagai funtsezkoak definitzen ditu, ikuspegi kontzeptual batetik. Irudikatu nahi du indarkeriaren eta amorraren ondorez sakonetik bakearen eta bizikidetzaren ongizate zibikora igarotzeko bidea bultzatzeko borondatea. Eraldaketa hori gauzatzen laguntzeko proiektua da.

Bigarren zatiak jarraitu nahi dugun prozesua deskribatzen du. Banan-banan azaltzen ditu urrats guztiak; horrela, denak batera argazki global batean ikusita, haren zentzuaren batasuna hobeto antzeman dadin. Mesfidantzatik konfiantzara joateko ibilbide bat, sentsibilitate politiko guztiak barne hartuko dituena. Gure gizartean, bizikidetzaren errealtatean zuzenki eragingo duen prozesua. Urrats guztien artean, eta ibilbide hori errazte aldera, gako eta mugarri estrategiko batzuk nabarmentzen dira, iragana, oraina eta etorkizuna kudeatzearen inguruan.

Hirugarren zatiak lan-programa jasotzen du. Hitzetatik ekintzetara igarotzeko aldia biltzen du. Zati horretan, aurreko guztia abian jartzeko operatibitatea deskribatzen da. Kontzeptuetatik lan zehatzetara pasatzen gara. Guztira, 18 ekimen aurkeztu ditugu, lehentasunezko hiru jardun-arlotan banaturik, eta beste ekimen bat zeharkakoa.

Lehen Zatia

Proiektua

Ondoezetik ongizatera

Lehen Zatia

Proiektua. Ondoezetik ongizatera

Planaren lehenengo zati honek bi atal nagusi ditu: egoeraren diagnostikoa eta proiektuaren oinarriak lau urte hauetarako. Gakoa da analizatzea eta proiektatzea, jakitun izanik une historiko batean gaudela, bidegurutze estrategiko batean. Datozen urteetan zer egiten dugun edo zer ez dugun egiten, ondorengo analista eta historialarien begirada zorrotzak aztertuko du, bai eta herritarrek berek ere.

Ziur aski, une honetan guztioi exijitu behar zaigun baldintza da ikusmira zabalago batez ahalegintzea erabakiak hartzen. Ez gara ari unean uneko eztabaida igarokor edo egoeraren araberako batez. Ez gara ari prentsako titularrak geureganatzeko borroka mediatiko batez. Jokoan dagoena da bakea irabazteari eman diezaiokegun erantzun partekatuaren ardura. Eta horrek bere ondorioak ditu gaurko eta etorkizuneko gure gizartean.

Ikuspegia zabaldu beharra dugu, beraz, behar adinako perspektibaz jarduteko. Horixe dugu bakerako eta elkarbizitzarako proiektu bat definitzen hasteko ezinbestez behar dugun baldintza. Nondik gatozen aztertu, non gauden eta nora joan nahi dugun, alde batera utzita egunez eguneko liskar politiko eta alderdikoiak, partekaturiko eraldaketa baten egileak bihurtzeko. Ondoez sakon batek markaturiko esperientzia sozial eta politiko batetik gatoz. Bizikidetzeta normalizatu baterantz, ongizate arrazoizko baterantz aurrera egiteko desafioa dugu aurrez aurre.

Funtsezko desafioa, azken batean, partekatzea da. Horren ondorioz etor baitaiteke, arazoak arazo, gizar-ongizatea. Gai izatea tradizio politiko guztiak integratuko dituzten oinarrizko adostasunak ehuntzeko. Politikagintzan, nahiko erraza da diferentzia markatzen duen kokagunea finkatzea; baina benetan txalotzea merezi duena adostasuna posible egiten duen kokagunea finkatzea da. Lidergo ausartak behar ditugu, presio eta zailtasunei aurre egiten dakitenak. Eta, halaber, pausoak aurrera emateko lidergo partekatu eta sendo baten beharrezanaren kontzientzia behar dugu.

1. Egoeraren diagnostikoa

Egoeraren diagnostikoa hezuramaitzen da ardatz nagusi baten inguruan (euskal gizartea) eta erreferentzia-puntu baten inguruan (bizikidetzak). Bi galderak egituratzen dute diagnostikoa. Lehenik eta behin: zein da gure errealitatea? Eta, bigarrenik: zein beharizan daude egungo egoeran? Horrela, egituratzaile gisa, hiru errealitate-printzipio eta hiru erantzukizun-printzipio formulatzen dira.

1.1. Errealitate-printzipioak

Abiapuntu argi bat, oinarri sendo bat eta lehenitasun nabarmen bat. Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusi honek bateratu eta bultzatu nahi duen proiektua ondoko hiru errealitate-printzipio hauetan oinarritzen da.

I. Abiapuntu bat: errealitatea aldatu egin da eta ez du bideragarria den atzerako bueltarik

Errealitatea aldatu egin da, eta hobera aldatu ere. Gainera, asko hobetu daiteke oraindik. Aldaketa horrek arau mailako indarra dauka. Gure gizartea testuinguru berri horren arabera bizi da dagoeneko. Hain zuzen ere aldaketa hori gizartean errotuta dagoenez, besteak beste, esan dezakegu aldaketa itzullezina dela, atzera egitea ez delako bideragarria, ezta zentzuzkoa ere.

Errealitate-printzipio honen sakontasuna ulertzea erabakigarria da etapa berri honen abiapuntuan kokatzeko. Evidentzia hori azpimarratu beharra dago, denok ditugu-eta iraganeko sorgin-gurpiletara behin eta berriz itzularazten gaituzten inertzia batzuk. Hala eta guztiz ere, gure egungo gizarteak antz handiagoa du 2023. urteko euskal gizartearekin 2003. urteko euskal gizartearekin baino.

II. Oinarri bat: gizarte heldua dugu, hainbat ideia argi dituena

Egoera honek arriskuak ditu, noski, baina guk ditugun beldurretako batzuk ez daude justifikatuta. Ezin ditugu bake eta bizikidetzako politika guztiak bideratu pentsatuz gure gizartearen gehiengoaren adin txikikoa dela printzipio etiko, zibiko edo demokratikoei dagokienez. Guztion ahaleginari esker, lan asko egin da.

Indarkeria edo terrorismoa erabiltzea edo edozein giza eskubide urratzea, gaur egun, sozialki eta politikoki ezeztatuta daude. Gure gizartea gizarte heldua da. Hori oinarri, gure funtsezko zeregina da erabaki praktikoak, zehatzak eta objektiboak adostea; hau da, iraganeko kalteak konpontzeko, oraina hobetzeko eta etorkizuna prestatzeko baliagarriak izango diren erabakiak adostea.

III. Lehenitasun bat: orain da komenigarria bizikidetzan inbertitzea

Aldi berean, onartu behar dugu sozialki eta politikoki traumatikoa izan den indarkeriazko historia bat bizi izan dugula, eta horrek modu desberdinean baldintzatzen gaituela, gutariko bakoitzak lehendik izan dugun zirkunstantzia biografikoaren arabera. Indarkeria-osteko beste testuinguru batzuen esperientziatik zerbait ikasi dugu. Gizarteak horrelako bizipenak ez baditu ondo barneratzen, hamabost edo hogeitau urte geroago gerta daiteke erreakzio-eraginak agertzea; normalki minoritarioak dira erreakzio horiek, baina ezin dira aurreikusi eta ez ditugu nahi.

Orain komeri da bizikidetzan inbertitzea. Eta horrek zer esan nahi du praktikan? Esan nahi du funtsezkoa dela sozialki eta politikoki oinarri gutxi batzuk konpartitzea. Oinarrizko adostasunak identifikatu, definitu eta proiektatu egin behar ditugu, gainerako guztian iritzi desberdinak izan ahal izateko berme guztiekin. Funtsezko konfiantza sozial eta politikoko gune bat sortzea esan nahi du. Lau urte hauetan aurrez aurre izango dugun lehenitasun handietako bat da hori.

1.2. Erantzukizun-printzipioak

Hiru errealitate-printzipio horien definizioak aukera emango digu hiru erantzukizun-printzipioen inguruko jardun-esparrua sortzeko. Iraganarekin, orainarekin eta etorkizunarekin zer egin behar dugun jakiteko baliagarriak dira.

I. Iragana. Gauzak argitzeko betebeharra dugu

Ezin dugu etorkizuna eraiki iraganean ezer gertatu izan ez balitz bezala. Larregi sufritu dugu. Behar-beharrezkoa dugu, indarkeriaren eta giza eskubideen urraketa bakoitzaren inguruko argitasuna, egia, justizia eta ordainaren printzipioak benetan gauzatuko badira. Argitze-prozesu horretan, gure betekizun etikoa da bi irizpide errespetatzea: ez baztertzea eta garrantzirik gabe ez uztea. Biktimen oroimen eta errekonozimenduarekiko betebeharrak bat da, eta Legebiltzarraren legeak eta erabakiak betetzeko beharrezkoa ere bai.

Giza eskubideen urraketa ekarri zuten gertakari objektiboak bisualizatu behar ditugu, horietako bakar bat ere baztertu edo ahaztu gabe. Aldi berean, testuinguru biktimologiko eta kriminologikoen diferentziak errespetatu behar ditugu, eskubide-urraketa bakoitzaren berezko larritasuna beste zeinu bateko urraketa larritasunarekin nahastu, parekatu, konpentsatu, konparatu edo arindu gabe.

II. Oraina. Normalizatzeko betebeharra dugu

Iraganaren ondorioek gure oraina baldintzatzen dute. Indarkeriak eta giza eskubideen urraketek eragin deshumanizatzailea dute. Giza izaeraren txarrena ateratzen dute, eta besteentzat txarrena nahi izatea ere eragiten dute. Indarkeria osteko prozesuei buruzko nazioarteko esperientziek azpimarratzen dute oso garrantzitsua dela orainaren normalizazio sozialera bideratzen diren estrategiak, konpromisoak, diskurtsoak eta ekintzak gauzatzea.

Normalizazio sozial hori sustatzeak esan nahi du pausoak eman behar direla indarkeria erabat desagertu dadin lortzeko, aurreko etapatik heredatutako inertiak eta ondorioak berbideratzeko eta bizikidetzara behin betiko sendotzeko. Normalizazio soziala, era berean, tradizio politiko guztiek kokaleku bat izango duten gune bat sortzea da, gertatu dena gertatu dela ere. Lantegi partekatua eta adostua izan behar du.

III. Etorkizuna. Adiskidetzeko betebeharra dugu

Sistema demokratiko baten funtsa bizikidetzeta zuzena eta bateratzailea lortzea da. Hori da balio nagusia, demokrazian ekintza politiko orok duen funtsezko helburua. Edozein zirkunstantziaren ondorioz bizikidetzeta-oreka hori galtzen denean, politikak oreka hori berreskuratu behar du, posible eta arrazoizko den neurriraino.

Iraganaren berrikuspen kritikoa egitea eta oraina normalizatzeko beharrezkoak diren erabakiak hartzea garrantzitsua da, baina hori bezain garrantzitsua da etorkizunean bizikidetzeta demokratikoa eta adiskidetzeta bideratzeko oinarriak jartzea. Giza duintasunaren eta giza eskubideen inguruan oinarritzeko kohesio bat gauzatzea ahalbidetuko duten hezkuntza-, dibulgazio- edo komunikazio-estrategiak bilatu eta bultzatu behar dira.

2. Proiektuaren oinarriak lau urte hauetarako

Plan edo proiektu horren gakoak bost ataletan laburbil daitezke: (1) izena eta eginkizuna, (2) helburuak, (3) estrategia, (4) ardatzak eta ekimenak, eta (5) erroka estrategikoak.

2.1. Izena eta eginkizuna

Une honetan aurrez aurre dugun eginkizun honetan, batu egingo gaituen hitz bat aurkitu behar dugu. Ez da erraza. Nazioartean, normalki, *adiskidetzeta* kontzeptua erabiltzen da. Hemen, ordea, hitz horrek arazoak ematen ditu, ez da behar bezain baketsua. Adostasun-guneak bilatzeko bidean, lagungarri zaigun hitz bat hartu dugu maileguan.

2013ko otsailaren 21ean, Salvador Allende Fundazioko presidente Osvaldo Puccio jaunak, Fernando Buesaren eta Jorge Díezen oroimeneko ekitaldian hizlari gonbidatua izan zenak, bere esperientzian baliagarritzat jo duen eta guk gauzatu behar dugun zereginaren azken helburua ondo definitzen duen kontzeptu bat aipatu zuen.

Haren azalpenaren arabera, bakea, iraganaren berrikuspen kritikoa, bizikidetzeta, adiskidetzeta eta gainerako helburu guztiak hitz baten barruan bil daitezke, eta hitz hori *berrelkartzea* edo *elkartzea* da.

“2013-2016ko Bake eta Bizikidetzeta Plana, gizartea *elkartzea* helburu”. Horregatik du izen hori Bake eta Bizikidetzeta Plan honek.

Elkartze kontzeptuak ezin hobeto azaltzen eta islatzen du plana bultzatzen duen espiritua. Haren eginkizuna deskribatzen du: gizarte konpartitu bat eraikitzea. Pentsa dezagun datozen zortzi edo hamar urteez. Gure zeregin nagusia da herri honetan denok sar gaitezkeen *plaza publiko* bat edukitzeko baldintzak sortzea. Elkartze demokratikoko gune bat izan behar du, bertan errespetua eta desadostasuna normaltasun osoz uztartuko dituen.

2.2. Helburuak

Proiektu honen eginkizuna gizartean *berrelkartzea* da. Lau urte ditugu norabide horretan aurrera egiteko. 2016an, zazpi helburu zehatz eta ebaluagarri beteak nahi genituzke. Hain zuzen, legegintzaldi honetan Eusko Jaurlaritzak duen jardun-planaren muina osatzen dutenak.

- I. ETAre desarmearen exijentzia eta haren benetako amaiera gauzatzeko laguntzea.
- II. Giza eskubideen urraketa guztien egiaztapena egitea.
- III. Biktima guztien errekonozimendu- eta ordain-prozesua osatzea.
- IV. Memoriaren politika publiko bat definitzea eta bultzatzea.
- V. Testuinguru berriarekin bat datorren espetxe-politika baterako akordioak bultzatzea.
- VI. Bizikidetzeko akordio demokratiko baterako oinarritzko adostasunak lortzea.
- VII. Gizarte- eta hezkuntza-arloko elkarrekintzak bilatzea, gizarte-*elkarketako* kultura bultzatzeko.

2.3. Estrategia

Helburu horiek lortzeko garatuko dugun strategiaren oinarria izango dira printzipio etiko eta demokratiko batzuk, irizpide gidatzaile bat, metodologia bat eta jardun orokorrerako hainbat irizpide.

I. Printzipio etiko eta demokratikoak

Gizartea *elkartzeko* proiektu honen funtsa giza duintasuna da, balio gorena den heinean, bai eta giza eskubideen defentsa eta sustapena ere. Printzipio etiko horretatik ondorioztatzen da erabateko konpromiso bat demokraziarekin, askatasunarekin eta pluralismoarekin, eta edozein indarkeria-modu edo inposizio antidemokratiko erabiltzearen aurkako konpromisoa ere.

II. Irizpide gidatzailea: Adostasuna eta nazioarteko estandarrak

Edozein ikuspuntutatik begiratuta, uste osoa dugulako eta premia ere handia delako, bizikidetzaren alor honetan funtsezkoa da ahalik eta adostasun handienak bilatzea. Horixe izango da, beti, Idazkaritza Nagusi honen aukera: gure errealitate soziopolitikoaren aniztasunarekiko zeharkako akordioa bilatzea.

Idazkaritza Nagusi honek Nazio Batuen jarraibideei eta giza eskubideen eta bake- eta adiskidetzeko -prozesuen alorreko nazioarteko estandarrei hobekien erantzuten dieten erabakiak hartuko ditu.

III. Metodologia: *Mikroakordioak*

Adostasunak lortzea funtsezkoa da; baina onartu behar dugu ez dela zeregin erraza. Idazkaritza Nagusi honek Legebiltzarreko taldeekin lanerako eta lankidetzarako metodologia bat bultzatuko du, eta metodologia horren oinarria *mikroakordioak* bilatzea izango da. Ibilbide errealista bat gauzatzeko, aurrera egiteko modukoa eta, azken batean, eraginkorra, horixe da helburua.

Mikroakordioak proposamena bokazio metatzailea eta progresiboa duen lan-metodo bat da, akordio txikien bitartez adostasun oinarritzko, sendo eta indartsuko azken ikuspegi bat eraikitzea ahalbidetzeko.

IV. Jardun orokorreko irizpideak: jokoaren arauak

Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusiaren lan-programak jardun orokorreko lau jarraibide ditu. Zehaztu eta, ahal den neurrian, konpartitu nahi ditugun jokoaren arauak dira.

·Bake- eta bizikidetzeta-alorreko jarduna hiru denboratan egituratuko da: iragana, oraina eta etorkizuna. Programak eta ekintzak honako era honetan ordenatuko dira: bat, iraganean gertatutakoari buruzko erantzunak; bi, orainaren beharrezanetatik eratorritako lehentasunak, eta hiru, etorkizunerako funtsezko zereginak.

Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusiak lankidetzeta-esparruak bilatuko ditu gai honetan zeresana duten erakunde eta gizarte-entitate guztiekin eta, bereziki eta oroz gainetik, Eusko Legebiltzarrarekin.

·Pronuntziamendu publikoak eta eztabaida mediatikoak eragin eztabaida ezina dute politikaren eta erakundearen eremuan. Hala eta guztiz ere, Idazkaritza Nagusi honen asmoa da borroka hori modu klasikoan ez egitea, eta, edozein kasutan, langintza zuzurraren eta adostasuna lortzeko helburu nagusiaren mende jartzea.

·Proiektu honen jardun-irizpide bat da inola ere ez nahastea esparru juridiko-politikoari buruzko eztabaida politikoa eta *elkarketa* zibiko-sozialeko esparruari buruzko eztabaida aurre-politiko. Bigarren horrek izaera etikoa du, batez ere, eta alderdien aukera politikoetatik haraindi elkartu behar gaitu.

2.4. Ardatzak eta ekimenak

Bake eta Bizikidetzeta Planaren lan-programak hiru ardatz ditu: iragana, oraina eta etorkizuna. Ardatz horietako bakoitzak sei ekimen nagusi ditu. Eta ekimen bakoitzean hainbat jardun-lerro txertatzen dira:

·I. ardatza. Iragana

- 1. **ekimena.** Giza Eskubideen urraketei buruzko txostenak egitea eta eratorzen diren ekintzak.
- 2. **ekimena.** Memoriaren eta Bizikidetzaren Institutua.
- 3. **ekimena.** Terrorismoaren biktimak gogorarazteko proiektuari ekarpenak egitea.
- 4. **ekimena.** Terrorismoaren biktimei laguntza, errekonozimendua eta ordaina ematea.
- 5. **ekimena.** Egungo legedian babesik ez duten biktimei laguntza, errekonozimendua eta ordaina ematea.
- 6. **ekimena.** Torturari buruzko ikerketa eta ekintzak.

·II. ardatza. Oraina.

- 7. **ekimena.** Lankidetzeta eta elkarlana Eusko Legebiltzarrarekin.
- 8. **ekimena.** Espetxe-politikari buruzko *Hitzeman* programa garatzea.
- 9. **ekimena.** Europar Batasunarekiko elkarlanerako bideak bultzatzea.
- 10. **ekimena.** Lankidetzeta Nazio Batuen Giza Eskubideetarako Goi Komisarioaren Bulegoarekin.
- 11. **ekimena.** Euskal unibertsitateen ekarpen partekatua.
- 12. **ekimena.** ERTZAINZAREN Konpromiso Sozialaren jarraipena Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen alde.

·III. ardatza. Etorkizuna.

- 13. **ekimena.** Lankidetzeta *publiko-soziala* euskal elkartearen sarearekin.
- 14. **ekimena.** Herritarren parte hartzea sustatzea.
- 15. **ekimena.** Bizikidetzaren aldeko hitzarmena Foru Aldundiekin eta Udalekin.
- 16. **ekimena.** Jardun-lerro osagarriak bultzatzea heziketa formalaren eremuan.
- 17. **ekimena.** Jardun-lerro espezifikokoak bultzatzea gazteriarren, kulturaren eta heziketa ez-formalaren eremuan.

-18. **ekimena.** Gizartearen sentsibilizazioa eta hedabide publikoen konpromisoa.

·**Zeharkako ardatza. Jarraipena eta ebaluazioa.**

-I. **fitxa.** Sustapena, kudeaketa eta koordinazioa.

-II. **fitxa.** Jarraipena, ebaluazioa eta zuzendaritza.

-III. **fitxa.** Planaren aurrekontuaren aurreikuspen xehakatu.

2.5. Oinarrizko konpromisoak: Erronka estrategiko diren *mikroakordioak*.

Lehen aipaturiko mikroakordioen metodologia giltzarria da datozen hilabete eta urteetako estrategian. Metodologia hori zehazteko, hiru helburu-kategoria ezartzen dira:

I. Iraganari buruzko ondorio konpartitua ateratzeko ***mikroakordioak***.

II. Oraingo gure errealitatea normalizatzeko ***mikroakordioak***.

III. Oinarri etiko eta aurre-politikoaren ***mikroakordioak***, *elkarketa*-etorkizunerako.

Bigarren zatia

Prozesua

Mesfidantzatik konfiantzara

Bigarren zatia

Prozesua. Mesfidantzatik konfiantzara

Aldaketak oso kasu gutxitan gertatzen dira modu disruptiboan. Ohiko moduan, gizarte-eraldaketak eta, are gehiago, bizikidetzeta-kulturari eragiten diotenak, heltze-prozesu baten ondorio izaten dira. Bilakaera horrek aurrera egin dezan, denbora igarotzea ezinbestekoa da. Aurrerabide dinamiko horri *prozesu* esaten zaio. Pentsamolde horri jarraiki jardun behar dugu. Aurkeztu berri den bake- eta bizikidetzeta-proiektua prozesu baten barruan eta prozesu baten zerbitzura dago.

Aldaketak oso mantso gertatzen direnean ezinegona, antsietatea eta frustrazioa sortzen zaizkigu baina goian aipatu dugun ikuspegi hori behar-beharrezkoa da gizarte-eraldaketen logika ulertzeko. Prozesu-ikuspegia errealtate-printzipioan txertatzen da eta frustrazioko edo zorrozkeriaren bulkadei aurre egiten laguntzen du. Bizikidetzaren bidean, nortasunak, interesak eta asmoak ahal den gehienon gustura harmonizatzea zein konplexua den gogorarazten digu.

Guk lortu nahi dugun aldaketa prozesu bat da eta, gainera, prozesu hori partekatzeko premia dugu; beraz, zailtasunak areagotu egiten dira. Horrelako prozesuek aurrera egingo badute, horren aldeko egoera izatea ezinbestekoa da. Horren aldeko egoera hori sortzeko elkarrekin egin behar dugu lan eta plan honen oinarritzko proposamena horixe baino ez da. Ez dugu beti ados egon beharrik. Aitzitik, gizarte askotariko eta demokratiko batean ia gai guztietan egoten dira desadostasunak. Kontraesan-printzipioa da gizarte ororen berme.

Alabaina, aniztasun hori zabaltzeko gutxieneko adostasun-maila bat behar da, jokalekua eta jokoaren arauak zehaztearren. Jokalekua eta arau horiek zehaztu ezean, bakoitzak nahi duena egiten du. Horregatik, kontraesan-printzipioa oinarritzko konfiantza-printzipioarekin konpentsatu behar da. Konfiantzarik gabe, jai dugu. Bizitza eta bizikidetzeta egingarriak dira gutxieneko konfiantza izan badugulako besterengan, etorkizunean, proiektuetan, gizartean, erakundeetan...

Eta politikan ere berdina da; elkarrekiko konfiantzaren gutxieneko maila bat partekatu behar dugu. Hala ere, muturreko mesfidantzaren aldi batetik gatoz. Eta Bake eta Bizikidetzeta Plan honek sustatu nahi duen prozesuaren erronka mesfidantzatik konfiantzarako aldaketa hori ahalbidetzea da. Gizartearen elkartze-prozesu bat partekatzeko, oinarritzko konfiantzaren egoera bat sortzea da planaren funtsa. Egoera hori sortzeko, argitasunez, zehaztasunez eta konpromisoak hartuta jarduten dugu.

1. Prozesua eta iragana, ikuspegi etiko-soziala

1.1. Gako estrategikoa: iragana kudeatzearen konplexutasuna

Indarkeria indarrean egon den aldia amaitutakoan, iragana kudeatzea da, zalantzarik gabe, lanik zailena. Horixe da zailena zeren iraganean metatzen baitira erantzukizunen eta erruen diagnostikoak. Horregatik da hain zaila gertaturikoaren gaineko akordioak lortzea eta, bereziki, gertaturiko horren interpretazioen gainekoak. Errua beti da norbaitena. Eta batak besteari leporatzen ibiltzen gara.

Gizaki garen aldetik, errua ukatu egiten dugu. Inork ez du nahi izaten errua leporatzerik. Inork ez du nahi erantzule bakarra izan. Horregatik, beti aurkitzen dugu argudioren bat dela errua partekatzeke edo aurrekariak ahazteko, dela geure burua aurretiazko eraso handiago baten, errealtate jakin baten edo testuinguru jakin baten biktimatza hartzeko, geure erantzukizuna garbitzearren.

Iraganak urrundu egiten gaitu, erruak eragiten duen saminarekiko beldurra sustatzen baitu. Horregatik eragiten du hainbesteko segurtasunik eza. Eta beldur horren ondorioz da hain konplexua iragana kudeatzea. Iragana aztertzeak ez du justifikatzen jarrera iheskorra izatea, baina arazoa ulertzen laguntzen du, hobeto aurre egiteko.

Zuzentzea ere geure-geurea dugu, gizaki garen aldetik. Bulkadaren eta beldurraren botereari arrazoiaren boterea gailentzen zaila esan nahi du. Zuzentzea aukera dezakegu. Horixe da pertsonak eta gizarteak euren esku duten lehen boterea, aldaketaren eta eraldaketaren lehen boterea. Iraganak beldurraren eta segurtasunik ezaren bulkada eragiten badu, arrazoiaren bitartez erantzun dezakegu; horretarako, ziurtasun-esparru bat sortuko dugu. Gure iraganarekin zer egingo dugun argi eta garbi esan beharko diogu elkarri, eta zein izango den gure jokalekua; besterik ez.

Bada iragana kudeatzen laguntzen duen oinarrizko arau bat. Arau horren edukari jarraiki, hiru kontzeptu bereizi behar dira: *gertakari objektiboak*, *interpretazio subjektiboak* eta *partekatutako balioespena*.

- Gertakari objektiboak. Giza eskubideen urraketak dira. Bat bera ere alde batera utzi gabe bisualizatu behar dira, eta ez dira batzuk besteekin nahastu edo konpentsatu behar. Guzti-guztiek gertakariaren kontakizuna adierazten dute. Gure iraganaren egia aurrez aurre jarriko digun kontakizuna, iraganaren biktimei errekonozimendua eta ordaina emateko.
- Interpretazio subjektiboak. Gertaturikoaren arrazoiei edo jatorriari buruzko interpretazioak askotarikoak izango direla onartu behar da. Tradizio politiko bakoitzak irakurketa modu subjektiboan egingo du. Guztien artean adostasunak eta desadostasunak izango dira. Adostasuneko guneen balio kualitatiboa birtualtasun handikoa izango da.
- Partekatutako balioespena. Diagnostiko desberdinak egongo diren arren, gertatu denaren balioespen etikoa eta kritikoa partekatzea lortu behar da eta ezinbestekoa da. Erantzukizun politiko horrek etorkizunean antzeko gertaerarik berriz gertatzea saihestu behar du eta belaunaldi berriei "inoiz gehiago ez" horren arrazoa azaldu behar die.

Orainaldia eta etorkizuna daude jokoan jarraibide hauetako lehenaren eta hirugarrenaren garapean. Lehenik eta behin, gertatukoaren errealtatea onartu behar dugu eta, gero, gutxienez balioespen kritiko bat partekatzeke gai izan. Eta, zalantzarik gabe, zailena azkeneko hori izango da.

1.2. Mugarri bat prozesuan: iraganaren gaineko konpromisoa

Gatazka eta indarkeria nagusi izan den aldia gainditu osteko gizartea elkartzeko prozesuan mugarri garrantzitsuena zera da, iraganaren balioespen kritikoa egiten elkarrekin noraino hel gaitzkeen argitzea. Gutxienez horren arabera zehazten da tradizio politiko guztiek gertaturikoaren balioespen kritikoa egitean parteka dezaketan gehieneko komuna. Ziurrenik, guztion artean adostu dezaguna gutxi izango da; baina fidagarritasun eta potentzialtasun handikoa izan daiteke, baldin eta kualitatiboki sakona baldin bada.

Bake eta Bizikidetzeta Plan honek helburu hori betetzen lagundu nahi du. Iraganari buruz partekatutako akordio bat lortzeko lan egingo dugu. Eusko Jaurlaritzak, Eusko Legebiltzarreko Bake eta Bizikidetzeta Ponentziaren barruan, iraganari buruzko lehen konpromisoaren oinarri izango den eztabaidarako proposamen hau egin du:

MIKROAKORDIOAK (I)

Iraganaren partekatutako balioespena egiteko konpromiso etikoaren proposamena

“Etorkizuneko bakeak eta bizikidetzak biolentziaren bidegabekeriaren aitor-tortzea eskatzen dute, sortutako minaren eta biktimen duintasunaren aitor-tortzea, biktima guztiek egiarako, justiziarako eta erreparaziorako eskubidea dutelarik. (Legebiltzarren 2013ko martxoaren 14ko erabakia)

Jazotakoa —terrorismoa, indarkeria eta giza eskubideen urraketak— gertatu zen talde eta pertsonen giza duintasunaren aurrean beste helburu batzuk ezarri zituztelako, hau da, kausa baten, helburu baten, estatu-arrazoi baten, ikuspegi ideologiko baten edo bestelako sinesmen edo usteen defentsa.

Etorkizunean, inoiz gehiago ez, ez kausa politikorik edo arrazoi partidario-rik, ez bestelako uste osorik edo ziurtasunik ez da jarriko, balio absolutu bat izango balira bezala, giza eskubideen, pertsonaren eta bizitzaren balioaren gainetik”.

1.3. Urratsak

Iraganarekin loturik azaldu ditugun gogoeten esparruan, Bake eta Bizikidetzeta Plan honetan garatzeko proposatzen diren jardunak zazpi urratseko prozesu batean laburbiltzen dira. Orokorrean hartuta, bere zentzu osoaren adierazgarri dira urrats horiek.

- **Lehen urratsa.** 1960. urtetik aurrera jazotako giza eskubideen urraketak jasoko dituen txosten bat egiteko agintzea, iragana argitzeari dagokionez eta biktimen errekonozimendu eta ordainari dagokienez, non eta nola jardun behar dugun zehazteko.
- **Bigarren urratsa.** Memoriaren eta Bizikidetzaren Institutua sortuko dugu eta azken 80 urteotako gertakari biolento eta traumatikoen aurrean memoria demokratikoen aniztasuna irudikatzen duen ondarea kudeatuko du.
- **Hirugarren urratsa.** Terrorismoaren Biktimen Errekonozimendu eta Babeserako Legearen 57. artikuluari jarraiki, Euskal Herrian Terrorismoaren Biktimen Oroimenezko Zentroa sortzen lagunduko dugu.
- **Laugarren urratsa.** Eusko Jaurlaritzak duela lau legegintzaldi abiarazitako prozesuei, hau da, terrorismoaren biktimei babesa, errekonozimendua eta ordaina emateko prozesuei jarraipen emango diegu.
- **Bosgarren urratsa.** Legez kontrako kontraterrorismoaren ekintzen ondorioz gertatu diren giza eskubideen urraketan biktimen ordaina eta errekonozimendua emateko prozesuak garatu eta zabalduko ditugu, egungo legerian ez baitute babesik.
- **Seigarren urratsa.** Torturaren fenomenoak egiaz duen eraginari buruzko ikerketa zorrotz eta independente bat egiteko aginduko dugu, dagozkion errekonozimenduko eta prebentzioko neurriak hartzearen.
- **Zazpigarren urratsa.** Iraganari buruzko balioespen kritikoa egiteko konpromiso etikoaren mikroakordio bat sustatuko dugu, betiere gure nahia eta erabakia izanik tradizio politiko guztiek mikroakordio hori partekatu, sinatu eta garatzea.

2. Prozesua eta oraina: ikuspegi soziopolitiko

2.1. Gako estrategikoa: mesfidantzaren inertzia

Gure erakunde-eremuan, harreman politikoak baldintzatzen dituen arazo nagusietako bat (handiena ez bada) mesfidantza da. Urtetan indarkeriak, giza eskubideen urraketak, zatiketak eta asaldurak izan dituen ondorio suntsitzaileetatik datorren mesfidantza.

Indarkeriak kalte eragindako bizikidetzaren berreskuratzeari dagokionez, oinarritzko adostasunak bilatzea da aurrera egiteko bide garrantzitsuena. Alabaina, adostasunaren bidean aurrera egitea galarazten duen lehenengo traba mesfidantza dugu. Metodologikoki eta lehen urrats gisa, ezinbestekoa da faktore horren inguruan lan egitea.

Gure errealtatea erabat baldintzatzen duen mesfidantza gainditu behar dugu eta gure herriko tradizio politiko guztien artean gutxieneko konfiantza-giroa sortu behar dugu, bizikidetzaren gizaratean normalizazioa lortzeko.

Mesfidantzak nagusi dira, eta neutralizatu egiten dute politika. Erraz identifikatzeko moduko beldurretan oinarritzen dira eta, maiz, seguruenik, justifikatuta daude. Beldur horiek, alde batetik, ez dira partekatuak zeren, edukiaren arabera, soilik alde batekoak edo bestekoak hartzen baitituzte eraginpean. Eta, hain justu horregatik, alde batekoen kezkek eta ardurak beste aldekoentzat ezezagunak edo ezdeusak izan daitezke.

Mesfidantza gainditzeko lehen urratsa oinarri-oinarritzko beldurrak esanbidez adieraztea da, hitzez adieraztea eta geuregan eta besteengan daudela onartzea. Inertziaren herentzia desaktibatze gako estrategikoa da. Bake eta bizikidetzaren arloan hainbat mesfidantza detekta ditzakegu eta horiek guztiak esanbidez adierazi eta onartu behar dira; hona hemen:

- ETaren indarkeriaren bukaerak iraganean sufritutako guztia ahaztea ekarriko duen beldurra, kontuak argitu gabe, errekonozimendurik gabe eta kritika espliziturik gabe.
- Amnesia eta jota begirada etorkizunean jarri dugulako, biktimen oroimena eta ohorea bazterturik geratzeko beldurra.
- Bi aldeen edo bi indarkerien teoria oinarri hartuta, ETaren indarkeria justifikatuko duen historia bat berridatziko den beldurra.
- ETak eragindakoak ez diren giza eskubideen urraketak eta biktimak ahaztuta, baztertuta edo marjinatuta geratzeko beldurra.
- Indarkeriaren amaiera gizaratearen parte baten kontrako umiliazio-, mendeku edo marjinazio-prozesu bilakatuko den beldurra.
- Bakeak eta adiskidetzak presoan eta espetxe-politikaren kontua prozesutik kanpo utziko duten beldurra.
- Indarkeriaren amaierak azkenean benetako bakea eta gizarate-normalizazioa ez ekartzeko beldurra.

Jakina, mesfidantzen zerrenda hori luza daiteke, gehiago ere badago eta. Zazpi horiekin ez da bukatzen. Baina, seguruenik, garrantzitsuenetakoak izango dira.

2.2. Mugari bat prozesuan: orainaren gaineko konpromisoa

Mesfidantzak beldurrak dira; hain zuzen ere, gure ustez funtsezkoak diren alderdiei dagokienez alde batekoak edo bestekoak izan ditzaketen benetako asmoei buruz ditugun zalantzek eragindako beldurrak. Eta arazo horri aurre egiteko modu bakarra dago: argi eta garbi hitz egitea, argi eta garbi hitz egitea elkarri. Gure aurkari politikoengan beldurra eta mesfidantza sortzen duten kontuei buruz argi erantzun behar dugu.

Argi eta garbi adierazi, zer asmo dugun, egoera argitzeko eta mesfidantzak uxatzeko. Ildo beretik, oso garrantzitsua da alde batekoak edo bestekoak elkarrekiko mesfidantzak behar bezala gainditzeko

beharrezkoak diren hitzak argi eta garbi esaten entzutea elkarri, modu sinesgarrian, konprometituan eta irmotasunez, baldin eta mesfidantza horiek funsgabeak badira.

Tradizio politiko bakoitzak jakin behar du zer formulazio nabarmendu eta azpimarratu behar dituen konpromiso politikoko ariketa hau eraginkorra eta baliagarria izan dadin alde batekoak eta bestekoak urruntzen dituen mesfidantza-amildegia murrizteko aurkari politikoarengan.

Bake eta Bizikidetzeta Plan honen bitartez mesfidantzatik konfiantzarako bide hori egiten lagundu nahi dugu. Horrekin loturik, orainari buruz partekatutako akordio bat lortzeko lan egingo dugu. Eusko Jaur-laritzak, Eusko Legebiltzarreko Bake eta Bizikidetzeta Ponentziaren barruan, orainari buruzko lehen konpromisoaren oinarri izango den eztabaidarako proposamen hau egin du.

MIKROAKORDIOAK (II)

Orainaldian konfiantza-esparrua lortzeko konpromiso politikoaren proposamena

·Hitz ematen dugu, gure aldetik, ETaren indarkeriaren bukaera ez dela izango, besterik gabe, orria pasatzea, kontuak argitu gabe, errekonozimendurik gabe eta gertatutakoari buruzko kritika espliziturik gabe.

·Hitz ematen dugu gure aldetik biktimen oroimena eta ohorea ez direla bazterturik geratuko, iragana ahazturik etorkizunera begiratzeagatik.

·Hitz ematen dugu ez dugula indarkeria eta giza eskubideen urraketak justifikatuko dituen historiari berridatziko, eta halakoak idaztearen eta erabiltzearen kontra egongo garela.

·Hitz ematen dugu biktima guzti-guztiek, baita legez kontrako kontraterrorismoenak ere, –parekotzat jo gabe–, merezi duten errekonozimendua eta ordaina jasoko dutela.

·Hitz ematen dugu gure aldetik indarkeriaren amaiera ez dela ezein sektorearen aurkako mendeku bilakatuko, integrazio eta bizikidetzarako gizarte-egituraketa baizik.

·Hitz ematen dugu, legez dauden aukeren barruan, gizartearen normalizazioak presoen eta espetxe-politikaren kontuari helduko diola, gizarte-errealitate berriarekin bat etorrira.

·Hitz ematen dugu gure aldetik indarkeriaren amaierak bakea eta bizikidetzaren normalizazioa ekarriko dituela eta gizartea elkartzeko proiektu, prozesu eta programa bat ahalbidetuko duela.

2.3. Urratsak

Orainarekin loturik azaldu ditugun gogoeten esparruan, Bake eta Bizikidetzeta Plan honetan garatzeko proposatzen diren jardunak zazpi urratseko prozesu batean laburbiltzen dira. Orokorrean hartuta, bere zentzu osoaren adierazgarri dira urrats horiek.

·Lehen urratsa. Eusko Legebiltzarrari lagundu eta harekin lankidetzan jardungo dugu Bake eta Bizikidetzeta Ponentzia sortzeko eta ponentziari eusteko, bizikidetzarako akordio estrategikoak lortzeko langune plurala den aldetik.

·Bigarren urratsa. Ponentzia honetan bertan orain hartzen ditugun konpromisoei buruzko mikroakordio politiko bat sustatuko dugu, oinarritzko konfiantza-giroa sortzeko.

·Hirugarren urratsa. EAEko hiru unibertsitateek batera eta modu koordinatuan proiektu bat garatzea sustatuko dugu, bizikidetzeta gizartean normalizatzeko prozesuari unibertsitateak egin beharreko ekarpena zehaztu eta garatzearen.

·**Laugarren urratsa.** Presoak gizarteratzeari dagokionez, presoak gizarteratzeko Euskal Programa bat bultzatuko dugu eta, aldi berean, Legebiltzarrean, erakundeen artean, gizartean eta politikarien artean adostasuna lortzea sustatuko dugu, programa hori ezartzeko.

·**Bosgarren urratsa.** Europako eta eskualde arteko lankidetzak eta ekarpenak sustatuko ditugu, dela Bake eta Bizikidetzak Planerako, oro har, dela planeko programen berariazko garapenerako.

·**Seigarren urratsa.** Nazio Batuetako Goi Komisarioarekin harremanetarako eta aholkularitzako esparru bat finkatuko dugu, indarkeria-osteko egoeretako giza eskubideei buruzko nazioarteko zuzenbidearen estandarrak aplikatzeko.

·**Zazpigarren urratsa.** ERTZAINZAKo agenteek parte hartzeko prozesu bat sustatuko dugu Segurtasun Sailarekin, ERTZAINZAREN Gizarte Konpromisoarekin jarraitzeko proposamena egiteko Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen alde.

3. Prozesua eta etorkizuna: gizarte- eta hezkuntza-arloko ikuspegia

3.1. Gako estrategikoa: bizikidetzak urratzearen arrazoien azterketa.

Gizartearen, politikaren edo historiaren arloko faktore askok izan dezakete eragina bizikidetzaren suntsipenean. Gure kasuan, azterketa global horri ekiteak gure plan honen eskumena eta eremua gainditzen du. Bestalde, ez dirudi erraza izango denik azterketa hori egitea, zeharkako adostasuna lortzeko moduan. Azterketa honen xedea ez da hain handia eta ikuspegi pedagogikoari atxikita dago.

Zehazki, helburua honako hau da: modu unibertsalean, bizikidetzak urratzen dituzten gatazkak eragiten dituzten arrazoiak (kulturarekin, hezkuntzarekin eta norberaren edo taldearen jarrerarekin loturikoak) identifikatzea eta sentsibilitate politiko guztiek partekatze moduan egitea. Eta horretaz gain, euskal gatazka esaten zaion horretan ez ezik, gatazka suntsitzailen bilakaeran ere zeharkako eragina duten kausak, arrazoiak identifikatzea.

Gatazka bat gatazka suntsitzailen bihurtzen duten bizikidetzak urratzearen arrazoi horiek lau nukleo nagusien inguruan biltzen dira: dogmatismoa, fatalismoa, manikeismoa eta sektarismoa. Lau paradigma horiek gizartearen kultura eta norberaren pentsamoldean txertatuta egon daitezke, diskrezioz. Laurek badute ezaugarri komun bat, hain zuzen ere, ezarpena, indarkeria, giza eskubideen urraketa edo baliabide ez-etikoen erabilera normalizatu egiten dituztela:

·**Dogmatismoa.** Guztiz zuzen zauden eta egia osoaren jabe zaren ustea izatea esan nahi du. “Segurtasun”-pertzepzio hori nahitaezkoa da baliabide ez-etikoen erabilera legitimatzeko eta baliabide horiek erabiltzera ausartzeko. Dogmatismoa mugen kontzientzia nahikoa ez dagoelako sortzen eta garatzen da.

·**Fatalismoa.** Funtsean, ikuspegi biktimista da eta horren eraginez ez da beste aukerarik ikusten, ezarpenean oinarritutakoa ez bada. Indarkeriaren erabilera justifikatu egiten da: “ez dago beste aukerarik”, “gainera, haiek egiten dutena okerragoa da”. Zailtasunen erdian, aukerak identifikatzeko ezintasuna du oinarrian.

·**Manikeismoa.** Arazoak alde aurreko dikotomia batera murrizten ditu, benetan aukeratzeko erantzukizuna eragozten duela. Demagogia arriskutsua da, “dena da baleko” modukoak indarrean jartzen baititu eta aurkaria “etsai-iruditza” baino ez duelako hartzen. Manikeismoa kontzientzia etikoaren sakontasun ahuleko egoeretan zabaltzen da.

·**Sektarismoa.** Ideia bati giza eskubideei baino balio handiagoa ematen diogularik, ideia horren defentsa kolektibo eta gogorra egitea esan nahi du. Bestea etiketa soil bihurtzen du. Deshumanizazio-prozesuak eragiten ditu, baita ergeltze-prozesuak ere. Giza duintasunaren balio gorena behar bezala ez barneratuta izatean oinarritzen da.

Gatazka suntsitzailen, giza eskubideen urraketen eta indarkeria-fenomenoen (indarkeria politikoa, sektarioa, klasista, arrazista, sexista, etnien artekoa edo erlijioen artekoa) prebentzioak lotura zuzena

du bizikidetzaren urraketaren lau arrazoi horiei ematen zaien erantzunarekin. Prebentzioaren aukera zera da, modu sinple, iraunkor eta osagarrian hainbat eremutatik bizikidetzarako oinarri alternatiboak sustatzea.

3.2. Mugarri bat prozesuan: etorkizunaren gaineko konpromisoa

Etorkizunari dagokion prozesuaren mugarria oinarrizko akordio batera iristea da, hezkuntzaren eta gizartearen arloko oinarrizko edukiak zehazteaz gain, adostasun-akordio bat ere izango dena, bizikidetzako eta gizarte elkartzeko kultura berria bultzatzearen. Ezin dira asko izan; aitzitik, gutxi, sendoak eta garatzeko potentzialtasun handikoak izan behar dute.

Horretaz gain, ez dira pentsatu behar azken hamarkadatan gure herrian bizi izan dugun indarkeriaren arazoari emandako erantzun moduan. Etorkizunera begira ari gara eta, ildo beretik, bizikidetzarako gizarte-hezkuntzako eduki horiek baliagarriak izan behar dute giza eskubideen defentsa arriskuan jartzen duten fenomeno antisozial guztietan.

Zentzu horretan, giza eskubideetan oinarritutako hezkuntza unibertsalaren oinarrien proposamena izan behar dute, sexismoaren, xenofobiaren, arrazakeriaren edo indarkeriaren adierazpen guztiei aurre egiteko. Guztiok gara gizartearen eta hezkuntzaren arloko agente. Bizikidetzaren aldeko eta indarkeriaren eta gatazka suntsitzaileren prebentzioko kultura bat lortzeko gizartearen, politikaren eta erakundearen arloan lan egiteak ados jartzea eskatzen du gutxieneko oinarri jakin batzuei dagokienez, oinarri horien potentzialtasuna askatasunez eta modu sortzaile eta askotarikoan garatu ahal izan dadin.

Premia horietan oinarrituta, Bake eta Bizikidetzeta Plan honetan lau ildo nagusi garatzea proposatzen da. Hain justu, *oinarrizko lau arauak* —kenketa, batuketa, biderketa eta zatiketa— bizikidetzaren arloan aplikatzea.

•**Kenketa gure nahi dut horretan.** Bizikidetzeta zera da, gure ikuspegia beti osatu gabea dela onartzea. Errealitatearen agindu hori ulertzeko, gizaki izatearen mugak onartzearen esperientzia hezigarria indartu behar da. Gizaki guzti-guztiak mugatuak garenaz jabetzea esan nahi du eta, hain justu horregatik, ez dugu arrazoi osoa, ezin dugu dena egin eta ezin gara egia osoaren jabe izan. Gure *nahi dut* horri gure errealitate ez-perfektuaren faktorea kendu behar zaio.

•**Batuketa gure ahal dut horretan.** Bizikidetzeta zera da, zailtasunen artean aukerak sustatzen ikastea. Hori ikasteko, balio positiboaren esperientzia hezigarria sustatzea ezinbestekoa da. Esperientzia horri esker, fatalismoa, etsipena eta baliabide ez-etikoetara jotzea ez diren aukera hobekak badirela konturatuko gara. Gure ahal *dut* horri gure aukera agortezinaren faktorea batu behar zaio.

•**Zatiketa gure behar dut horretan.** Bizikidetzeta zera da, egoera bakoitzean gure erantzukizun etikoa geure gain hartzea. Kontzientzia etiko pertsonalean sakontzeko esperientzia hezigarria sustatzea ezinbestekoa da. Dogmatismoaren, amorraren, agresibitatearen, beldurraren, norberekoikeriaren... bulkada soila baino gehiago gara, arrazoibidea dugulako eta zentzu etikoz aukeratzeko gai garelako. Gure handinahakeria gure betebeharraren etikoaren faktorearekin zatitu behar da.

•**Biderketa gure naiz horretan.** Bizikidetzeta zera da, giza duintasunaren errespetuaren goi-mailako balioa ulertzea (*Carlton-eko Akordioa*). Giza duintasunaren eta giza eskubideen esperientzia hezigarria sustatzea. Gizaki guztiok merezi dugu errespetua eta eskubideen subjektu izatea. Pertsona bakoitza etiketa edo bere buruaren murrizketa soila baino gehiago da. Kontzientzia hori erabakigarria da bizikidetzeta zibilizatua lortzeko. Pertsona balioa duintasunaren faktorearekin biderkatu behar da.

Bake eta Bizikidetzeta Plan honen bitartez mesfidantzatik konfiantzarako prozesuan lagundu nahi dugu. Etorkizunari buruz partekatutako akordio bat lortzeko lan egingo dugu. Eusko Jaurlaritzak, Eusko Legebiltzarreko Bake eta Bizikidetzeta Ponentziaren barruan, etorkizunari buruzko gizartearen eta hezkuntzaren arloko lehen konpromisoaren oinarri izango den eztabaidarako proposamen hau egin du.

MIKROAKORDIOAK (III)

Gizartearen eta hezkuntzaren arloko konpromiso bat Gizalegez Akordioa

Lau oinarri bizikidetza-hezkuntzarako

Bake-kulturaren sustapenak eta gatazka suntsitzaileen, giza eskubideen urraketen eta mota guztietako indarkeria-fenomenoen prebentzioak lotura zuzena dute bizikidetzaren urraketaren honako lau arrazoi hauei ematen zaien erantzunarekin: dogmatismoa, fatalismoa, manikeismoa eta sektarismoa. Prebentziozko erantzun hori eratzearren, gizartearen eta hezkuntzaren arloko konpromiso bat garatzea adostu dugu, lau hezkuntza-oinarri alternatiboren bitartez:

·*Kenketa. Bizikidetza zera da, gure ikuspegia beti osatu gabea dela onartzea. Mugen esperientzia hezigarriak dogmatismoari aurrea hartzen dio eta elkarrizketa eta indarkeriarik eza sustatzen ditu.*

·*Batuketa. Bizikidetza zera da, zailtasunen artean aukerak sustatzen ikastea. Balio positiboaren esperientzia hezigarriak fatalismoari aurrea hartzen dio eta aniztasuna sustatzen du.*

·*Zatiketa. Bizikidetza zera da, egoera bakoitzean gure erantzukizun etikoa geure gain hartzea. Kontzientzia etikoaren esperientzia hezigarriak manikeismoari aurrea hartzen dio eta enpatia eta elkartasuna sustatzen ditu.*

·*Biderketa. Bizikidetza zera da, giza duintasunaren errespetuaren goi-mailako balioa ulertzea. Giza duintasunaren esperientzia hezigarriak indarkeriara jotzeari aurrea hartzen dio eta giza eskubideen errespetua sustatzen du.*

Aurrera begira eta gure helburuak indarkeriaren prebentzioa, giza eskubideen babes unibertsala eta gizartea elkartzeko bizikidetzaren eta bakearen kultura direla kontuan izanik, gizartearen eta hezkuntzaren arloko zeharkako proiektu integrala sustatzeko konpromisoa hartzen dugu, betiere lau oinarri etiko horiei buruzko adostasuna abiapuntu hartuta. Hainbat eremutatik modu osagarrian sustatzea proposatzen dugu, modu simple, sortzaile, libre eta askotarikoan.

3.3. Urratsak

·**Lehen urratsa.** Gizartearen eta hezkuntzaren arloko konpromisoa sustatuko dugu etorkizunerako prebentzio-estrategia partekatzeko, betiere gure nahia eta erabakia izanik tradizio politiko guztiek konpromiso hori partekatu eta sinatzea.

·**Bigarren urratsa.** Gizarte-erakundeekin akordioak lortu nahi ditugu Gizalegez Akordioa gizarte- eta hezkuntza-arloko konpromisoa hainbat eremutan garatzeko (herritarren partaidetzan, udal-unibertsoan eta hezkuntza-ekintzan).

·**Hirugarren urratsa.** Herritarren partaidetzarako proiektu bat sustatuko dugu gizartea elkartzeko prozesu baten eraketan, betiere bizikidetzaren aldeko gizartearen eta hezkuntzaren arloko konpromisoa eta lau oinarriak abiapuntu hartuta.

·**Laugarren urratsa.** Lankidetzaren esparrua sustatuko dugu gizarte-erakundeekin, Udalekin eta Foru Aldundiekin, proposamen horren inguruko gizarte- eta hezkuntza-arloko elkarte-dinamika askotarikoak sustatzearren.

·**Bosgarren urratsa.** Ildo beretik, ikastetxeekin lankidetzaren esparru handi bat ere lortu nahi dugu, giza eskubideen, bikiimekiko elkartasunaren, gatazken konponketa baketsuaren eta bizikidetzaren arloko prestakuntza eta hezkuntza emateko.

·**Seigarren urratsa.** Kulturaren, gazteen eta heziketa ez-formalaren arloetan akordioak lortu nahi ditugu gizartearen eta hezkuntzaren arloko proiektu hori sustatzeko baliabide eta hezkuntza sortzaileen bitartez.

·**Zazpigarren urratsa.** Aurreko guztiarekin batera, gizartea sentsibilizatzeko lanari ere ekingo diogu EiT Brekin elkarlanean, gizartea elkartzeko proiektu, prozesu eta programa baten oinarriak indartuko dituzten kanpainen eta programen bitartez.

Hirugarren zatia

Programa

Desadostasunik adostasunera

Hirugarren zatia

Programa. Desadostasunetik adostasunera

Plangintza estrategiko ororen jardun-programa zera da, aurretiazko asmo teoriko guztien gauzatze errealena biltzen duen azken erretratua. Azken batean, hitzetatik ekintzetara igarotzea da kontua. Jarraian garatuko dugun jardun-programa formulazio sinple, argi eta sintetiko baten bitartez aurkeztu nahi izan dugu, fitxen formatu praktikoa eta zehatzari jarraiki. Halaber, edonork ulertzeko moduan idatzi nahi izan dugu, erraz irakurtzekoa izan dadin.

Programa hori hiru *ardatzen* arabera egituratzen da: iragana, oraina eta etorkizuna. Ardatz bakoitzak sei *ekimen* biltzen ditu. Oro har, beraz, programan 18 ekimen sartzen dira. Bakoitzaren barruan hainbat ekintza garatzea aurreikusten da. Eta horretaz guztiaz gain, plan osoaren kudeaketarekin, jarraipenarekin eta ebaluazioarekin loturik beste bost jardun biltzen dituen zeharkako ekimen bat ere badago.

Bake eta Bizikidetzeta Planaren hirugarren zati honetan deskribapen kuantitatiboa egiteaz gain, planaren zentzua eta egitura sakonki ulertzeko ezinbestekoa den deskribapen kualitatiboa ere egingo dugu. Plan honen programaren bitartez esparru bat eratu nahi dugu, sentsibiltate politiko guztietako kezka demokratikoak bildu, adierazi eta irudikatuko dituen esparrua, hain zuzen. Gutariko bakoitzak bere tokia izango duen plaza publiko bat eraikitzearen parekotzat har daiteke jardun-programa honek adierazten duen borondatea. *Gizartea elkartzeko* gunea bat.

Iraganari, orainari eta etorkizunari dagokienez, tradizio politiko bakoitzak bere bizipenek baldintzatutako kezka politikoak ditu. Eta denak ez dira kontrajarriak. Askok tokia egitea behar dute, ez besterik. Zalantzarik gabe demokratikoak badira eta lau urteko proiektu batean bideragarriak izanez gero, kezka guztiek izan beharko dute tokia jardun-programa honetan. Guztion artean partekatu behar dugun plaza publikoan tokia izan behar dute. Lan-programa honen bitartez hitzetatik ekintzetara igaro nahi dugu, desadostasunetik gizartearen adostasunera iristeko.

I. ardatza

Fitxen arabera antolatutako ekimenak

iragana

kudeatzeari dagokionez

1. ekimenaren fitxa

Giza Eskubideen urraketek buruzko txostenak egitea eta eratortzen diren ekintzak

1. Ekimenaren deskribapena

Eusko Jaurlaritzaren Lehendakartzaren Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusiak agindu du, lehenengo urrats modura, 1960tik 2013ra bitarte euskal gatazkan jazotako Giza Eskubideen Urraketak Egiaztatzeko Txostena egitea. Txosten horren helburua giza eskubideen urraketek mapa alde aurretik mugatzea da. Txostena batzorde bati agindu zaio, lan hori egiteko irizmena, independentzia eta izen ona egiaztatua duten lau pertsonaz osatutako batzorde bati. Oinarri horren arabera, eta txosten honetako gomendioei jarraiki, iragana argitzeko txostenak egiten jarraituko da.

2. Helburuak

- Iraganaren berrikuspen kritikoa egiteko beharrezkoa da gertatutakora objektiboki hurbiltzea eta lehen hurbilketa hori egingo dugu, parekatu gabe, giza eskubideen urraketa bat bera ere garrantzi barik edota kanpoan utzi gabe.
- Giza eskubideen urraketekin loturiko gertaera objektiboen kontakizuna egitea, orain arte sakabanatuta dagoen guztia biltzeko.
- Jaurlaritzak memoriari, iraganaren azterketa kritikoari eta biktimen ordain eta errekonozimenduari dagokien gauzatuko dituen ekintzen oinarri izango diren txosten baimenduak izatea.
- Hala badagokio, etorkizunean ikerketa gehiago edo memoria-txosten zehatzagoak egiteko oinarria finkatzea.

3. Ezaugarriak eta/edo irizpideak

- Lehenengo xostenean, motibazio politikoko indarkeriaren testuinguruan 1960. urtetik aurrera gertatu diren giza eskubideen urraketak sailkatu eta zenbatu behar dira. Ez da izango kasuen ikerketa bat, baizik eta hurbilketa bat, lehendik dauden datu fidagarriak bildu eta pilatuta.
- Sailkapen horrek ez du parekatzerik, konparaziorik edo konpentsaziorik eragin behar jatorri edo izaera desberdineko urraketek artean. Ildo beretik, testuinguru biktimologiko eta kriminologiko guztiak errespetatu beharko ditu egituraren eta gaiarekin loturiko nazioarteko estandarren erreferentziari jarraitu beharko dio.
- Txostenak ez du interpretaziorik edo baloraziorik egingo. Asko jota, egoki irizitako oharra eta gomendioak egin ahal izango ditu.
- Eusko Jaurlaritzak jardun berriak egituratu ahal izango ditu txosten horretan bildutako datuen, ondorioen eta gomendioen ondorioz. Zehazki, iragana argitzeko txostenen artean, lehentasuna izango dute giza eskubideen urraketekin eta atentatuekin lotura duten eta oraindik argitu ez direnek.
- Emakunderekin lankidetzan, giza eskubideen urraketetako genero-ikuspegiari buruz eta horrek bakea eta bizikidetzeta-prozesuan duen isla praktikoa eta zehatzari buruz berriazko txostena egingo da.
- Era berean, eta iragana argitzeko prozesuetan laguntzeko eta Memoriaren Institutua eratu baino lehen, memoria historikoaren gaineko lehentasunen oinarri-programa garatuko da.

4. Jardun-programa

Ekintzak	Egutegia
1. ekintza. Txostena agindu, egin eta Eusko Legebiltzarrari ematea.	·2013ko martxotik ekainera bitarte
2. ekintza. Txostena bakearen, giza eskubideen, biktimen, memoriaren, adiskidetzearen edo bizikidetzarako heziketaren eremuetan jarduten duten elkarteen sareari eskaintzea.	·2013ko irailetik abendura bitarte
3. ekintza. Txostenaren edukiaren eta gomen-dioen ondorioz ekintzak eta ikerketak egin behar diren aztertzea eta proiektuak egitea.	·2014ko lehenengo seihilekoan
4. ekintza. Memoria historikoaren gaineko lehen-tasunen oinarri-programa prestatzea.	·2014ko lehenengo seihilekoan

2. ekimenaren fitxa

Memoriaren eta Bizikidetzaren Institutua

1. Ekimenaren deskribapena

Eusko Jaurlaritzak Memoriaren eta Bizikidetzaren Institutua sortuko du. Erakunde horretan memoriari buruzko politika publikoak eta zentroen, espazioen edo ekitaldien sarearen sinergiak koordinatu eta dinamizatu dira. Institutuaren eginkizun zehatzenak honako hauek izango dira: oroitzapen-ospakizunak, kontserbazioko, ikerketako, prestakuntza, partaidetzako, zabalkundeko, integrazioko, kontsultako eta dibulgazioko jarduerak sustatzea. Betiere erakundeekin, hezkuntza-arloko agenteekin eta gizarte-agenteekin elkarreraginan. Kokalekuaren gaineko erabakia hartu baino lehen, aukera ezberdinak aztertuko dira, erreferentziatzko bi punturekin: adostasuna eta iraunkortasuna.

2. Helburuak

- Lehen helburua honako hau da: elkarrekin bizi diren memoria demokratikoen artean herritarren elkarrikeria sortzaile bat bideratzea, sustatzea eta horri adierazpidea ematea, iraganeko esperientzia sozial eta politikoki traumatikoei dagokienez.
- Helburu nagusia, aldiz, egoerarik txarrean ere, bizikidetzaren demokratiko baten eta giza eskubideekin konpromisoan oinarritutako gizarte baten balioak eratzeko ahaleginetan laguntzea. Borroka horien oroitzapenek gorde beharreko ondare demokratikoa osatzen dute.
- Eta azken helburuari dagokionez, plaza publiko edo *agora* bat modu dinamikoan eta produktiboan eratzeko laguntzea, gizartearen balioak elkartzeko toki bat, berdintasun, askatasun eta demokrazia-maila handiagoa lortzeko.

3. Ezaugarriak eta/edo irizpideak

Ez ditugu aurkituko berdin-berdinak diren bi memoria. Horregatik, memoria publikoa eratzeko gatazkatsua izango da; bi printzipio uztartu behar ditu: memoria demokratiko bat gogoratzearen, oroitzapena egitearen, partekatzearen eta transmititzearen erantzukizun etiko eta politikoari erantzutea; eta eratzeko-prozesuan aniztasunaren partaidetza eta adierazpidea bideratzea, kontakizun monolitikoa ezarri nahi izan gabe.

- Gure gizartearen azken 80 urteotan pairatu izan ditugun indarkeriazko eta biktimizazioko lau testuinguru nagusien aurrean, memoria demokratikoen aniztasuna irudikatzen duen ondare kolektiboa kudeatuko du Memoriaren eta Bizikidetzaren Institutuak; hona hemen lau testuinguru horiek: gerra zibila; diktadura, ETA eta legez kontrako kontraterrorismoak.
- Memorien arteko elkarrikeria libre eta plural horren kudeaketak badu muga: gutxieneko demokratiko bartzuk bete behar ditu. Ezin da erabili gertakariak parekatzeko, ezta kanpoan uzteko ere. Ezin da erabili, halaber, giza eskubideen urraketako, indarkeriazko edo terrorismoko ezein ekintza legitimatuko duen historia bat berridazteko. Giza duintasunaren goi-mailako balioa eta balio horren ondoriozko eskubide eta askatasuna izan behar ditu xede, egia eta justizia argitzearen.
- Memoria publikoa ez da soilik sufrimendua eguneratzea. Memoriaren zentro baten balioak proiektatzen ditu. Samina ez da balio bat eta ezin da arrazoia ordeztu duen memoria-agintaritzaren printzipiotzat hartu. Sufrimenduaren esperientziaren lekukotza memoria demokratikoaren barruan biltzen da.
- Memoriari buruzko politika publiko baten xede herritar guztiak dira, betiere herritar horiei erantzukizuna eskatzen dien aldetik. Memoriaren eta Bizikidetzaren Institutuak biktimen eta herritarren arteko bereizketarekin desegin behar du, biktima izateak berak bereizketari egitea baitakar eta herritarri inolako inplikazio zuzenik esleitu gabe. Memoriaren zentroak herritarren inplikazioko ibilbide etikoa egitea iradokitzen du.

4. Jardun-programa

Ekintzak	Egutegia
1. ekintza. Memoriaren eta Bizikidetzaren Institutuaren proposamena onartzea Parlamentuan.	·2014ko lehenengo seihilekoan
2. ekintza. Memoriaren Institutua eratzeko eta sortzeko prozesuari ekitea.	·2014ko bigarren seihilekoan
3. ekintza. Memoriaren eta Bizikidetzaren Institutua inauguratzea.	·2014-15 ikasturtean

3. ekimenaren fitxa

Terrorismoaren biktimak gogorarazteko proiektuari ekarpenak egitea

1. Ekimenaren deskribapena

Terrorismoaren Biktimen Errekonozimendu eta Babeserako Legearen 57. artikuluari jarraiki, Euskal Herrian Terrorismoaren Biktimen Oroimenezko Zentroa sortzen lagunduko du Eusko Jaurlaritzak. Zentro hori sortzea eta zuzentzea Espainiako Gobernuaren erantzukizuna da. Dena dela, Eusko Jaurlaritzak modu aktiboan parte hartu du proiektu honetan, proiektua diseinatzeko eta indartzeko zeregina esleitu zitzaion Batzorde Mistoan duen ordezkartzaren bidez.

2. Helburuak

- Terrorismoaren biktima guztiei omenaldi iraunkorra egitea.
- Terrorismoaren fenomenoak bai gure tokiko testuinguruan, bai munduan zer eragin duen berariaz gogoratzea.
- Helburu politikoak edo bestelakoak lortzeko bidetzat indarkeriara jotzeko aukera deslegitimatzea eta giza eskubideak defendatzea.
- Terrorismoari aurre eginez, bizikidetzeta demokratikorako aukera ekarri zuten balio etiko, sozial eta politikoek memoria gogoratzea eta sustatzea.

3. Ezaugarriak eta/edo irizpideak

Gure gizartean larritasun eta garrantzi handia izan dute erakunde terroristek egindako giza eskubideen urraketek; horretaz gain, ez da komeni indarkeriazko eta biktimizazioko testuinguru desberdinak nahastea. Bi faktore horiek kontuan izanik, jardun espezifiko honi bultzada eman beharko genioke, betiere bateragarria izanik indarkeriazko eta biktimizazioko bestelako testuinguruetan gertatutako urraketei merezi duten errekonozimendua eta ordaina emateko jardunekin. Proiektu honen ekimena legez Espainiako Gobernuari dagokion arren, Eusko Jaurlaritzari dagokion neurrian, hona hemen irizpide nagusiak:

- Memorialaren diseinuan tokikoaren eta unibertsalaren dimentsio bikoitza txertatzea. Alde batetik, memorialak argi adierazi behar du euskal eta espainiar gizarteek pairatu dituzten terrorismoen aurrean emandako erantzun zibiko demokratikoa eta terrorismo horien biktimei zuzendutako omenaldi ere izan behar du. Bestalde, erantzun zibiko-politiko hori fenomeno berdina pairatzen ari diren munduko beste toki batzuetara proiektatu behar du.
- Euskadin, Memoriaren Institutuak zentroyen, espazioen eta ekitaldien sarea koordinatu eta dinamizatu du eta Terrorismoaren Biktimak Gogorarazteko proiektua sare horretan txertatuko da.
- Dimentsionamendu zentzuduna eta iraunkorra izango du. Baliabideak optimizatzea eta sinergia lortzea izango du xede, bikoiztasunak saihestuz. Ildo beretik, gaiarekin loturik jada lanean ari diren gizarte-erakundeak proiektuaren kudeaketan inplikatzeko ahalegina egingo du.

4. Jardun-programa

Ekintzak	Egutegia
1. ekintza. Eusko Jaurlaritzak eta Espainiako Gobernua ekimen hau indartzeko partekatzen duten Batzorde Mistoan proiektua batera diseinatzea eta definitzea.	·Batzorde Mistoan adosten den egutegiaren arabera
2. ekintza. Proiektua egitea eta onartzea.	·Batzorde Mistoan adosten den egutegiaren arabera
3. ekintza. Abiaraztea.	·Batzorde Mistoan adosten den egutegiaren arabera

4. ekimenaren fitxa

Terrorismoaren biktimei laguntza, errekonozimendua eta ordaina ematea

1. Ekimenaren deskribapena

Duela lau legegintzaldi, Eusko Jaurlaritzak terrorismoaren biktimei laguntza, errekonozimendua eta ordaina emateko prozesuak gauzatzen hasi zen, Terrorismoaren Biktimei Laguntzeko Zuzendaritzaren bitartez. Programa horiei jarraipena emango diegu eta indarkeriaren amaierak ekarri duen gizarte-errealitatera egokituko dira. Ildo beretik, Bake eta Bizikidetzeta Plan honetan, programa horiek Lehendakaritzari atxikitako Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusitik bideratuko dira eta, zehazki, Biktimen eta Giza Eskubideen Zuzendaritzatik.

2. Helburuak

- Laguntza. Biktimez zuzenean eta banaka arduratzea, kasu bakoitzaren beharrianak zein diren jakiteko; indarreko legeriaren arabera dagozkien eskubide eta baliabideen berri emango zaie, eta horiek gauzatzen lagunduko.
- Errekonozimendua. Giza eskubideen urraketa guztien biktimen eskubideak baliatzera bideratutako ekimen eta jarduerak indartzea eta laguntzea, Egiaren, Justiziaren eta Ordainaren printzipioak garatze aldera.
- Ordaina. Indarreko legerian erreparatze- eta laguntza-prestazioetarako eskabideak ebaztea.

3. Ezaugarriak eta/edo irizpideak

- Elkartasuna. Biktimekiko elkartasuna eta horien errekonozimendu publiko eta soziala sustatzea, honela bakearen aldeko kultura, giza eskubideen eta askatasunen errespetua zabalduz eta iraganaren ikuspegi etikoarekin memoria kritikoa babestuz.
- Koordinazioa. Lankidetzeta- eta informazio-harremanak izatea Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazio Orokorreko erakundeekin, baita bestelako instituzio, erakunde eta administrazio publikoekin ere, bakoitzaren eskumenen eremuan, biktimei laguntza osoa eta egokia emateko.
- Sinergia. Oinarritzko helburutzat biktimei giza laguntza eta laguntza psikosoziala ematea eta haien eskubideen alde egitea duten elkarte, fundazio eta gizarte-mugimenduekin lankidetzeta-harremanak indartzea.

4. Jardun-programa

Ekintzak	Egutegia
<p>1. ekintza. Laguntza-ekintzaren ildoak. Biktimari Laguntzeko Zerbitzuari eustea, baita onartutako presazioetarako itzuli behar ez diren diru-laguntzen programari eta Botere Judizialaren Kontseilu Nagusiarekiko hitzarmenari ere, Auzitegi Nazionaleko Biktimei laguntzeko bulegorako.</p>	<p>·Urtean garatzeko konpromisoa</p>
<p>2. ekintza. Gizarte-erakundeekiko lankidetzaren ildoak. Biktimei laguntzeko elkarreentzako diru-laguntzen urteroko deialdiari eustea, baita Victim del Terrorismo Fundazioarekin eta Fernando Buesa Fundazioarekin sinatutako hitzarmenari ere. Horrekin guztiarekin batera, topaketak eta mintegiak ere egingo dira elkarrekin eta biktimekin.</p>	<p>·Urtean garatzeko konpromisoa</p>
<p>3. ekintza. Ikerketak eta azterketak sustatzeko ildoak. EHUrekin (KREI) dugun hitzarmenari eustea, urteroko ikerketak garatzeko eta gradu ondoko ikasketetarako.</p>	<p>·Urtean garatzeko konpromisoa</p>
<p>4. ekintza. Parte-hartzea sustatzeko ildoak. Terrorismoaren Biktimen Partaidetzarako Euskal Kontseiluarekin koordinazioa eta baterako lana sustatzea. Memoriaren Egunerako ospakizunak ados daitezen bultzatzea. Memoriaren Mapa era adostuan gara dadin bultzatzea.</p>	<p>·Urtean garatzeko konpromisoa</p>

5. ekimenaren fitxa

Egungo legerian babesik ez duten biktimei laguntza, errekonozimendua eta ordaina ematea

1. Ekimenaren deskribapena

Egungo legeriak ez du aurreikusten gure testuinguruan azken hamarkadatan gertatu diren giza eskubideen zenbait urraketa-kategoriatako biktimekiko babesa. Defizit hori zuzentzeko xedez, 2012an Eusko Jaurlaritzak honako hau onartu zuen: *107/2012 Dekretua, Euskal Autonomia Erkidegoan, 1960tik 1978ra bitartean, motibazio politikoko indarkeria-egoeran izandako giza eskubideen urraketan ondorioz sufrimendu bidegabeak jasan zituzten biktimak aitortzekoa eta biktima horiei ordainak ematekoa.*

Ildo berari jarraiki, Legegintzaldi honetan, legez kontrako kontraterrorismoko ekintzen ondorioz giza eskubideen urraketan biktimei errekonozimendua eta ordaina emateko prozesuak garatzeko eta zabaltzeko beharrezkoak diren legezko tresnak sortuko ditu Eusko Jaurlaritzak, horiek babestea ez baita sartzen egungo legerian aurreikusitako kasuetan.

2. Helburuak

- Aurreko legegintzaldian 107/2012 Dekretuarekin abiarazitako lana burutzea; izan ere, Dekretu horretan 1960-1978 aldia biltzen baita.
- Legez kontrako kontraterrorismoen biktima guztiei errekonozimendua eta ordaina emateko prozesuak burutzeko beharrezkoak diren lege- eta administrazio-tresnak sortzea, horiek babestea ez baita sartzen egungo legerian aurreikusitako kasuetan.

3. Ezaugarriak eta/edo irizpideak

Ekimen hori konpromiso etiko batean oinarritzen da: giza eskubideen urraketak eragin zituzten gertakari guztiak agerian uztea horien biktimei errekonozimendua eta ordaina emateko eta "lege-iluntasunean oinarritutako paradisuak" saihesteko. Konpromiso hori printzipio honetan oinarritzen da: "urraketa berdina, babes berdina". Azkenik, kontua zera da, urraketa bat bera ere kanpoan ez uztea, ez desagerraraztea, indarkeriazko eta biktimizazioko testuinguru desberdinak nahastu edo konpentsatu gabe. Gako horien arabera, hona hemen irizpideak:

- 107/2012 Dekretua* teknikoki egokitzea, egikaritzeko garaian agerian geratu diren arazo praktikoak konpontzeko.
- Balioespen Batzordearen lanarekin jarraitzea, aurkeztutako espediente guztien irizpena 2013. urtean amaituta egon dadin, *107/2012 Dekretuan* ezarritakoari jarraiki.
- Giza Eskubideen Urraketak Egiaztatzeko Txostena eta 107/2012 Dekretuaren kudeaketaren balantzea bera abiapuntu hartuta, bigarren dekretu bat onesteko azterketa bat egingo da, babesik eskaini ez zaien biktimei errekonozimendua eta ordaina emateko prozesuak burutzeko.

4. Jardun-programa

Ekintzak	Egutegia
<p>1. ekintza. 107/2012 Dekretuaren ondoriozko prozesua burutzea. Horrek esan nahi du teknikoki egokitu egin behar dela eta aurkeztu diren espediente guztiak kudeatu, Ebaluazio Batzordearen irizpenen bitartez.</p>	<p>·2013. urte osoan</p>
<p>2. ekintza. Babesik gabeko biktimei errekonozimendua eta ordaina emateko prozesuen azterketa egitea, bigarren dekretu bat onartzeko asmoz.</p>	<p>·2013ko hirugarren hiruhilekoan</p>
<p>3. ekintza. Biktima guztiei errekonozimendua eta ordaina emateko prozesuak burutzea ahalbidetuko duen bigarren dekretua prestatzea.</p>	<p>·2013ko laugarren hiruhilekoan eta 2014ko lehenengoan</p>
<p>4. ekintza. Bigarren dekretuaren ondoriozko prozesua kudeatzea.</p>	<p>·2014. urte osoan</p>
<p>5. ekintza. Neurri osagarriak ezarri behar ote diren balioestea.</p>	<p>·2015eko lehen sei hilekoan</p>

6. ekimenaren fitxa

Torturari buruzko ikerketa eta ekintzak

1. Ekimenaren deskribapena

Tortura eta tratu txarrak aztertzen dituzten nazioarteko zenbait erakunde gaituk (hala nola, Torturaren Prebentzioarako Europako Batzordeak, Nazio Batuen Torturaren aurkako Batzordeak eta horren errelatore bereziak) eta Gobernu Kanpoko zenbait Erakundek (hala nola, Amnistia Internazionala edo Human Right Watch), besteak beste, behin eta berriz adierazi dute (eta guztiak bat datoz horretan) oso kezkatuta daudela Espainian torturaren fenomeno ezin delako gaindituztat eman edo tortura ez delako murrizten noizean behin edo tarteka gertatzen den kasuistikara.

Tortura giza eskubideen urraketa gaitzesgarrietan gaitzesgarriena da. Fenomeno hori gerta daiteke, zeren atxilotuekiko tratuak gertatzen diren tokiak eta atxilotzealdia kontrolpetik at gera baitaitezke. Opakutasunak zigorgabetasun-egoerak sortzen ditu eta zigorgabetasunak, aldi berean, horrelako praktiketarako egoera ezin hobek. Tortura gertatzen den susmo zentzuduna izate hutsak zalantza hori argitzera bultzatu behar luke giza eskubideekin eta demokraziaren balioekin konprometitu dagoen pertsona edo erakunde oro, baita fenomeno hori ez gertatzeko hartu beharkeko neurriak hartzerako ere. Tortura gertatzeko aukera dagoela detektatzeak eta horri erantzuteak ez ditu sistema demokratikoa eta polizia-kidegoak ahultzen; aitzitik, haien legitimitatea eta sistema demokratikoarekiko konpromisoa areagotzen du.

Horren ondorioz, eta salaketa asko, zalantza zentzudunak eta egia-zantzuak gertatzen direnez, torturaren fenomenoak egiaz duen eraginari buruzko ikerketa zorrotz eta independente bat egingo da, dagozkion errekonozimenduko eta prebentzioko neurriak hartzarren. Administrazioaren betebeharrak etiko, politiko eta legezkoa da herritarrei segurtasunez bermatzea atxilotuei ematen zaien tratuan giza eskubideak errespetatzen direla eta, nolahi ere, fenomeno hori ez gertatzeko eta, gertatuz gero, detektatu eta zuzentzeko beharrezkoak diren neurriak hartzen direla.

2. Helburuak

- Gure testuinguruan, torturaren fenomenoaren errealitate objektibora hurbilduko gaituen azterketa zientifiko bat egitea.
- Azterketa horren ondorioei jarraiki, beharrezkoak eta onargarriak diren errekonozimenduko, ordaina emateko eta prebentzioko neurriak hartzea.

3. Ezaugarriak eta/edo irizpideak

2009ko martxoan Eusko Jaurlaritzaren Giza Eskubideen Zuzendaritzak Eusko Legebiltzarrean aurkeztu zuen torturari buruzko Azterketa Zientifikoaren Txostenaren edukia izango da ekimen horren eta aginduko den ikerketaren abiapuntua. Eduki horretan oinarrituta, ekimena honako irizpide hauen arabera bultzatuko da:

- Azterketa egitean eta azterketaren proiektioan bi aldi bereiziko dira: lehena, 1960tik 1978ra bitarte; eta bigarrena, 1978tik 2013ra bitarte. Torturak eta tratu txarrak ikertzeko mekanismo independente eta inpartziala sortzeko aukera aurreikusiko du.
- “Istanbulgo Protokoloa” eta Giza Eskubideetarako Nazio Batuen goi-komisarioaren Bulegoaren “Manual para la investigación y documentación eficaces de la tortura y otros tratos o penas crueles o degradantes” eskuliburua erabiltzea erreferentzia-tresnatzat.
- Tokiko beste erakunde batzuen lankidetzeta eta aholkularitza sustatzea, hala nola, Arartekoa eta unibertsiteateak (KREI Kriminologiaren Euskal Institutua).

4. Jardun-programa

Ekintzak	Egutegia
1. ekintza. Azterketa egitea.	·2014ko lehen hiruhilekoan
2. ekintza. Tortura-kasuak aztertzeko ezarri behar diren protokoloak buruzko ondorioak ezartzea.	·2014ko bigarren hiruhilekoan
3. ekintza. Torturaren gaineko ikerketa eta ekintzarako jardun-proposamena aurkeztea.	·2014ko bigarren seiuhilekoan
4. ekintza. Torturaren gaineko ikerketa eta ekintzarako jardun-proposamena garatzea.	·2014-15 ikasturtean zehar

II. ardatza

Fitxen arabera antolatutako eki

oraina

kudeatzeari dagokionez

7. ekimenaren fitxa

Lankidetzaren eta elkarlanean Eusko Legebiltzarrekin

1. Ekimenaren deskribapena

Azken 80 urte hauetan gure herrialdeko lau tradizio politiko handiak ez dira inoiz bildu mahai baten inguruan gure bizikidetzaren arazoei erantzuna elkarrekin ematen saiatzeko. Eusko Legebiltzarrean sortutako Bake eta Bizikidetzaren Ponentzia aukera historikoa da ezohiko errealitate hori zuzentzeko.

Eusko Jaurlaritzak lehentasunezko garrantzia ematen dio Legebiltzarreko foro horri. Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusiak lagunduko du eta modu aktiboan jardungo du elkarlanean Legebiltzarrekin elkarlanerako eta elkarriketa pluralerako gune hori sortzen eta gune horri eusten nahiz euskal gizarterako akordio estrategikoak bilatzen.

Bake eta Bizikidetzaren Ponentziak jarraituko duen prozesuarekin batera, Eusko Jaurlaritzak lankidetzaren hizarmen bat ezarriko du Eusko Legebiltzarrearen Lehendakariarekin herritarren parte-hartzea sustatzeko bakearen eta bizikidetzaren inguruan. Ekimen honen helburua da komunikatzeko eta ideiak eta proposamenak trukatzeko zubi bat sortzea, gobernuaren, legearen eta herritarren eremuak lotuko dituen zubia, hain zuzen ere.

2. Helburuak

Konfiantza sortzen eta oztupoak gainditzeko laguntzea, Eusko Legebiltzarrearen Bake eta Bizikidetzaren Ponentziak adierazten duen elkarriketarako eta adostasunerako potentzial demokratikoa hedatzeko.

- Iraganaren, orainaren eta etorkizunaren inguruan adostasuna lortzeko oinarritzko proposamenak eskaintzea, betiere proposamen horiek tradizio politiko guztiek partekatuko dituztela lortzeko.
- Herritarren parte-hartzeaz gain Erakundearen eta gizartearen arteko komunikazioa sustatzea Eusko Legebiltzarrekin elkarlanean jardunda.

3. Ezaugarriak eta/edo irizpideak

Eusko Jaurlaritzaren Legebiltzarrearen Bake eta Bizikidetzaren Ponentziari edozertan laguntzeko prest dago, gizartearen *elkartze*ko proiekturako garrantzitsuak diren eremu guztietan adostasun-ibilbideak jorratzen laguntzeko. Eusko Legebiltzarra, gure herriko sentsibiltate politiko guztiak ordezkaturik dauden foro plurala da, herritarrek askatasunez hala erabakita. Erakunde horretan gauzatzen diren elkarriketa- eta akordio-prozesuek balio estrategikoa dute. Iritzi orokor hori oinarri hartuta, irizpide espezifikoak honako hauek dira:

- Elkarriketa arina eta iraunkorra izatea Eusko Legebiltzarrearen Bake eta Bizikidetzaren Ponentziarekin eta Ganberako Legebiltzarreko Talde guztiekin.
- Ahalik eta adostasun handiena lortzea Eusko Legebiltzarrean Jaurlaritzaren proiektu guztietan, bizikidetzaren eremuan estrategikoak direnetan.
- *Mikroakordio* progresibo eta metagarrien metodologia eta prozesua erabiliz lan egitea.
- Eusko Legebiltzarrek, Eusko Jaurlaritzak eta gizarte zibilaren erakundeek herritarren parte-hartzea bideratzen dituzten ahaleginen arteko sinergia sortzea.

4. Jardun-programa

Ekintzak	Egutegia
<p>1. ekintza. Bake eta Bizikidetza Plana Eusko Legebiltzarrean aurkeztea eta Legebiltzarreko Taldeen ekarpenak jasotzea.</p>	<p>·2013ko ekainetik urrira.</p>
<p>2. ekintza. Legebiltzarrarekin modu aktiboan elkarlanean jardutea Jaurlaritzaren proiektu guztietan, bizikidetza-eremuan estrategikoak direnetan.</p>	<p>·Denboraldi osoan.</p>
<p>3. ekintza. Herritarren parte-hartzeari buruzko lankidetza-hitzarmen bat prestatzea, sinatzea eta abian jartzea Eusko Legebiltzarrarekin.</p>	<p>·2013ko bigarren seihilekoan.</p>
<p>4. ekintza. Hitzartutako jardun-lerroak eguneratu eta garatzeko agiria aurkeztea.</p>	<p>·2014ko azaroan. ·2015eko azaroan. ·2016ko azaroan.</p>

8. ekimenaren fitxa

Espetxe-politikari buruzko Hitzeman Programa garatzea

1. Ekimenaren deskribapena

Espetxe-politikaren eta bergizarteratzearen alorrean, Eusko Jaurlaritzak bere programa sustatuko du, presoak bergizarteratzeko prozesua ahalbidetzera bideratuta dagoen programa. Ekimen hori gaur egungo eskumen-esparruak eskaintzen dituen mugen eta aukeren esparruan kokatzen da, legediak horretarako ematen duen ahalmena aztertuta.

Hitzeman Programan parte hartzeko bakearen eta bizikidetzaren aldeko behin betiko berrabiarazpen-konpromisoari atxiki beharko zaio. Izena eman ostean, Eusko Jaurlaritzak abian jarriko du programa, eta egoeraren arabera hainbat ibilbideren artean hautatzeko aukera ematen du programa horrek; ihes egin duten pertsonak bergizarteratzera ere hedatu ahal izango da.

Ibilbide horien guztien baterako ardatza du oinarri: konpromisoa eta erantzukizuna. Alde batetik, normalizazio sozialaren erantzukizuna bere gain hartzen duen gizartearen konpromisoa. Beste alde batetik, iraganaren, orainaren eta etorkizunaren erantzukizuna beren gain hartzen duten presoek konpromisoa. Oinarri horiek programaren izenean laburbiltzen dira: "Hitzeman". *Hitzematea* erantzukizuna eta konpromisoa hartzea da.

2. Helburuak

·Bergizarteratzearen arloan, bergizarteratzearen inguruko euskal programa bat diseinatzeaz eta sustatzeaz gain, programa hori ezartzeko adostasun parlamentarioa, erakunde arteko eta sozio-politikoaren sustatzea.

·Lege-esparruaren barruan, bakea eta bizikidetzeta lortzeko hainbat ibilbide definitzea; terrorismo-delituengatik kondenatutako presoek ibilbide horiek beren gain hartzeak ahalbidetuko du, edo, hala badagokio, arinduko du bergizarteratze-prozesuen aldeko txostena gauzatzea.

·Nazioarteko esperientzia kontuan hartuta, laguntzea espetxe-politika bakea eta normalizazio soziala finantzatzeko alderdia izan dadin.

3. Ezaugarriak eta/edo irizpideak

Eusko Jaurlaritzak da programa honen sustatzailea. Nolanahi ere, programa honen garapeneraren arrakasta bi alderdiren baitan egongo da: alde batetik, ekimen honek erakundearen eta eraginpean hartutako erakundearen adostasuna lortzeko duen gaitasunaren baitan, eta beste alde batetik, erakunde laguntzailearen sarea sortzearen baitan.

·Erakunde laguntzaileak funtsezkoak izango dira. Nabarmendu behar da garrantzitsua dela bakearen, giza eskubideen edo biktimen elkartasunaren alde lan egin duten gizarte-erakundearen parte-hartzea. Era berean, programak Europako eta nazioarteko erakundearen esanbidezko laguntza bilatuko du.

·Hitzeman programa "Eusko Jaurlaritzaren jardun-printzipioak espetxe-politikaren alorrean" deituriko dokumentuaren barnean biltzen da, eta honako puntu hauetan laburbiltzen da:

A. Berezko ekimenaren eremuan, Eusko Jaurlaritzak ahaleginak egingo ditu honako hauek azpimarratzeko: (1) espetxe-politikaren inguruan Espainiako Gobernuarekin akordioak eta baterako konpromisoei lortzeko duen asmoa salbuespen-politikak gaitzetzeko legedia betetze aldera, (2) bergizarteratzearen alorrean legeak eskaintzen dituen aukerak aztertze eta sustatzeko hartutako erabaki sendoa, eta (3) alor horretan adostasun soziopolitiko zabalak lortzeko hartutako erabakia.

B. Proposizioaren eremuan, Eusko Jaurlaritzak honako hauek eskatuko ditu: (1) espetxeen eskumena eskualdatzea, (2) presoak EAEko kartzelara hurbiltzea, (3) espetxe-onurak lortzearen normalizazioa, (4) hasitako prozesuekin –Bizikidetzeta Tailerrekin eta Leheneratze Topaketekin, esaterako– jarraitzea, (5) gaixorik dauden presoentzako irtenbide humanitarioak eta (6) garai batean legez kanpokoak ziren baina orain modu legezkoan garatzen diren jarduerak politikoei erlazionatuta dauden kondenak dituzten presoentzako legezko erantzunak.

4. Jardun-programa

Ekintzak	Egutegia
1. ekintza. Espainiako Gobernuarekin elkarriketak izatea eta akordioak lortzea.	·Etengabeko konpromisoa legegintzaldi osoan.
2. ekintza. Hitzeman programa prestatzea.	·2014ko lehen seihilekoan.
3. ekintza. Presoak ordezkatzan dituzten erakundeak erakustea programa.	·2014ko bigarren seihilekoan.
4. ekintza. Erakunde laguntzaileekin adostasunak lortzea eta erabaki sendoak hartzea.	·2014ko hirugarren hiruhilekotik aurrera.
5. ekintza. Programa ezartzea.	·2014-15 ikasturtean.
6. ekintza. Hitzeman Programa eguneratu eta garatzeko agiria aurkeztea.	·2015eko azaroan. ·2016ko azaroan.

9. ekimenaren fitxa

Europar Batasunarekiko elkarlanerako bideak bultzatzea

1. Ekimenaren deskribapena

Eusko Jaurlaritzak Bake eta Bizikidetzeta Plan hau garatu nahi du Europar Batasunarekin komunikazioan, koordinazioan eta elkarlanean jardunda, hau da, duela gutxi Bakearen Nobel Saria eman diote erakundearekin jardunda. Horri jarraiki, bi jardun-lerro handi garatuko dira.

Lehenik eta behin, Bake eta Bizikidetzeta Plan hau Europako erakundeetan aurkeztuko dugu lankidetzatarbat definitzeko, plana Europar Batasunaren babesarekin eta inplikazioarekin garatzearen. Bigarrenik, Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusiak bakearen eta bizikidetzaren arloan antzeko interesak dituzten Europako beste eskualde batzuekin batera elkarlanean jarduteko gune bat sortzea sustatuko du.

2. Helburuak

- Bakearen eta bizikidetzaren inguruan Euskadin lortu nahi den helburua Europar Batasunean proaktiboki parteka dadin lortzea.
- Europar Batasunarekiko lankidetzatarbat praktiko bat antolatzea bakea finkatzeko eta bizikidetzatarbat-kultura berri bat sustatzeko.
- Bakearen eta bizikidetzaren eremuan politika espezifikokoak garatzen ari diren Europako beste eskualde batzuekin esperientzia erabilgarriak trukatzeko aukera ezartzea.

3. Ezaugarriak eta/edo irizpideak

Jardun-lerro horiekin lortu nahi den oinarritzko ideia da elkarri onurak ematea esperientziak eta ikaskuntzak trukatzuz. Alde batetik, bakearen eta bizikidetzaren alorrean Europan dituzten esperientziak gure errealitatean isla erabilgarria izan dezaten lortzea. Bestetik, ahaleginak egitea hezkuntzaren, gazteriaren, udalaren, unibertsitateen edo herritarren parte-hartzearen eremuan hemen garatzen ditugun jardunek Europar Batasunean proiektzioa eta trukerako gune konpartitu bat izan dezaten. Espiritu orokor horretatik abiatuta, honako irizpide zehatz hauei jarraituko diegu:

- Tokiko adostasun soziopolitiko zabalenen babesa eskuratzen duten ekimenak Europar Batasunean aurkeztea.
- Espezifikoki aztertzea Europar Batasunarekin elkarlanean jarduteko aukera, egiturazko funtsen diziplina erabiliz, Europako Gizarte Funtsaren bitartez nahiz Interreg bitartez.
- Era berean, PEACE Programaren arduradunekin elkarlanean jarduteko guneak definitzea Europar Batasunean eta Ipar Irlandan.
- Berrikuntza sozialaren esparruan pilotatze-programak sustatzea biktimen alorrean nahiz justizia lehenatzailearen eta bergizarteratzearen alorrean, gai horri dagokionez duela gutxi sortutako Biktimen Europar Zuzentzarauak dioenari jarraiki.
- Lankidetzatarbat-eremuak esploratu eta, bere kasuan, ezarri Europako Kontseiluarekin, Europan demokrazia bultzatzeko eta giza eskubideak babesteko erakunde arduraduna den heinean.

4. Jardun-programa

Ekintzak	Egutegia
1. ekintza. Bake eta Bizikidetzeta Plana Europako Erakundeetan aurkeztea.	·2013ko azken hiruhilekoan.
2. ekintza. Lankidetzaguneak antolatzea.	·2014ko lehen hiruhilekoan.
3. ekintza. Definituriko programak garatzea.	·2014ko lehen hiruhilekotik aurrera.
4. ekintza. Ezarritako jardun-lerroak eguneratu eta garatzeko agiria aurkeztea.	·2014ko abenduan. ·2015eko abenduan ·2016ko irailean

10. ekimenaren fitxa

Lankidetzeta Nazio Batuen Giza Eskubideetarako Goi Komisarioaren Bulegoarekin

1. Ekimenaren deskribapena

2008. urteaz geroztik, Eusko Jaurlaritzak lankidetzeta-harremana du Nazio Batuen Giza Eskubideetarako Goi Komisarioaren Bulegoarekin eta harreman hori urtero berrargitaratzen da Elkar Ulertzeko Memorandumen bitartez. Legegintzaldi honetan, Eusko Jaurlaritzak, bere Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusiaren eta haren Biktimen eta Giza Eskubideen Zuzendaritzaren bitartez, lankidetzeta-esparru horri eusteko asmoa du. Honako hauek izango dira lankidetzeta-esparru horren jardun-lerroak:

- Giza Eskubideen aldeko Nazio Batuen goi-komisarioaren Bulegora bidaltzea 2013-2016 aldiko Bake eta Bizikidetzeta Plana aztertzeke eta berrikusteko.
- Bake eta Bizikidetzeta Planaren kudeaketari buruzko urteko balioespen-txostena egin dezaten eskatzea.
- Bi erakundeen interesekoa den urteko jarduera bat elkarrekin antolatzea.
- Harreman-esparruari eustea eta indarkeria-osteko egoeretako giza eskubideei buruzko nazioarteko zuzenbidearen estandarrei buruzko aholkularitza ematea

2. Helburuak

- Giza Eskubideen aldeko Nazio Batuen goi-komisarioaren Bulegoak Bake eta Bizikidetzeta Planari eta Plan horren kudeaketari buruzko aholkularitza ematea eta ebaluazioa egitea.
- Ikuspegi globaletik nahiz tokiko ikuspegitik interesa duten jarduerak garatzen laguntzea.
- Giza Eskubideen aldeko Nazio Batuen goi-komisarioaren Bulegoarekin batera aztertzea giza eskubideei buruzko nazioarteko zuzenbidearen estandarrak gure testuingurura aplikatuta interpretatzeko aukera.

3. Ezaugarriak eta/edo irizpideak

Lankidetzari eta aholkularitzari dagokionez, Eusko Jaurlaritzak Giza Eskubideen aldeko Nazio Batuen goi-komisarioaren bulegoarekin eduki nahi duen harremana honako hau da batez ere: demokratikoki finkaturiko eta egiazaturiko nazioarteko erreferentziak —gure errealitatean beharrezkoak diren barneko adostasunak lortzeko erabilgarriak izan daitezkeenak— identifikatzea. Oinarrizko ezaugarri horren oinarriaren inguruan, irizpide zehatzak honako hauek izango dira:

- Nazio Batuekin egingo den lankidetzak Giza Eskubideetarako Goi Komisarioaren aholkularitza bilatuko du Bake eta Bizikidetzeta Planaren ardatzak eta edukiak orientatzeko, bere “Giza Eskubideen Ekintza Planei buruzko Eskuliburua” izeneko txostena oinarritzat hartuz.
- Erreferentzia-esparru hori kontuan hartuko da gizarte-komunikazioarekin, hedapenarekin, hezkuntzarekin, gazteriarekin, tokiko edo Europako erakundeekin inplikazioarekin edo herritarren parte-hartzearekin loturiko jardunen jarraibideak definitzerakoan, bai eta emakumeen parte-hartzearekin ere, Nazio Batuen Segurtasun Kontseiluaren 1325 ebazpena oinarri hartuta.
- Elkarrekin antolatuko diren ekintzak honako hauek izan daitezke: erakundeekin bisitak hitzartzea, gai espezifikoei buruzko ekitaldiak edo mintegiak antolatzea, elkarren interesekoak diren dokumentuen itzulpena eta hedapena, edo Giza Eskubideen aldeko Nazio Batuen goi-komisarioaren Bulegoak garatzen dituen giza eskubideen inguruko ekimen zehatzen alde egitea.

4. Jardun-programa

Ekintzak	Egutegia
1. ekintza. 2013ko Memoranduma sinatzea eta Bake eta Bizikidetzeta Plana bidaltzea ebalua dezaten.	·2013ko bigarren seihilekoan.
2. ekintza. 2014ko Memoranduma sinatzea eta 2013ko balorazio-txostena jasotzea.	·2014ko lehen seihilekoan.
3. ekintza. 2015eko Memoranduma sinatzea eta 2014ko balorazio-txostena jasotzea.	·2015eko lehen seihilekoan.
4. ekintza. 2016ko Memoranduma sinatzea eta 2015eko balorazio-txostena jasotzea.	·2016ko lehen seihilekoan.

11. ekimenaren fitxa

Euskal unibertsitateen ekarpen partekatua

1. Ekimenaren deskribapena

Eusko Jaurlaritzak, EAEko hiru unibertsitateekin koordinatuta, prozesu bat proposatu eta sustatuko du, bakea eta gizartearen elkarketa finkatzeko egungo prozesuari unibertsitate horiek egin diezaioketen baterako ekarpen espezifikoak definitzera eta garatzera bideratutako prozesua, hain zuzen ere.

Unibertsitateen ekarpen horrek gure bizikidetzak gaur egun dituen funtsezko eta lehentasunezko erronka batzuetan oinarritu behar du, iraganera, orainaldira edo etorkizunera begira.

Lan honen gaia eta eremu zehatza unibertsitateekin elkarrizketatuz eta adostuz identifikatuko dira. Jardun-esparrua definitu ostean, unibertsitateen arteko taldea sortuko da, eta talde horrek garatuko du proiektua. Ekimen hori 2015-2018 aldiko Unibertsitate Planean bilduko da.

2. Helburuak

- EAEko hiru unibertsitateen arteko lankidetzak sustatzea indarkeriaren amaierak sortzen dituen erronka soziopolitiko eta kulturalen aurrean.
- Oinarri zientifikoa eta akademikoa duen proiektu bat aurkeztea, bakearen eta bizikidetzaren arloan aurreratzea ahalbidetzeko bokazio praktikoa eta zehatza duena.
- Unibertsitate-erakundearen eta une historiko bakoitzeko premien arteko ezinbesteko eta etengabeko kongruentzia-prozesuan sakontzea.

3. Ezaugarriak eta/edo irizpideak

Ekimen honen zentzua asmo batean biltzen da: EAEko unibertsitate-sistemaren ikerketak, talentuak eta jakintzak hain garrantzitsuak, konplexuak eta delikatuak den lehentasunaren esparruan, hots, bakearen eta bizikidetzaren esparruan erabilgarria izango den aplikazio-eremua aurki eta eskaini dezan lortzea. Asmo horiek bideratzeko irizpideak honako hauek dira:

- Proiektuak bokazio zehatza eta praktikoa izango du nabarmenki. Ildo horretatik, aplikazio-proposamen batean gauzatuko da.
- Proiektuak dimentsio zentzuduna izan behar du, ez neurrigabea, ezta handiustekoa ere, eta haren gizarte-erabileran eta EAEko unibertsitateen artean sinergiak sortzeko ahalmenean oinarrituko da.
- Proiektu hau diseinatzeko, egiteko eta aplikatzeko prozesuan gizarte zibilak eta haren gizarte-eragileek lagundu ahal izango dute.
- Eusko Jaurlaritzak (Europar Batasunean nahiz Nazio Batuen Giza Eskubideetarako Goi Komisarioarekin) bakearen eta bizikidetzaren arloan ezar dezakeen elkarlaneko programen esparruan nazioarteko lankidetzak-lerroak eta beste unibertsitateekiko lankidetzak-lerroak ezarri ahal izateko aukera egongo da.

4. Jardun-programa

Ekintzak	Egutegia
1. ekintza. Elkarrekin definitzea proiektuaren xedea bakearen eta bizikidetzaren premien barnean.	·2013ko azken hiruhilekoan
2 ekintza. Lana gauzatzea.	·2014an
3 ekintza. Ondorio praktikoak hartzea beren ondorioen gainean.	·2015eko lehen hiruhilekoan
4. ekintza. Ekimen hau berrargitaratzeko aukera eta egokitasuna aztertzea.	·2015eko lehen hiruhilekoan ·2016ko lehen hiruhilekoan

12. ekimenaren fitxa

ERTZAINZAREN Konpromiso Sozialaren jarraipena Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen alde

1. Ekimenaren deskribapena

ERTZAINZAK, bere xedearen definizioa betez, ERTZAINZA_Horizonte 2016 Plan Estrategikoko¹ hitzaurrean jasotakoari jarraiki, agenteen partaidetzarako prozesu bat sustatuko du, bere egituraren oinarritik, urte hauetan guztietan zehar garatu duen Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen aldeko Gizarte Konpromisoarekin jarraitzeko proposamena egin eta garatzeko asmoz. Ekimen honek lau dimentsio izango ditu:

- ARKAUTEko Polizia eta Larrialdietako Euskal Ikastegiaren bidez, polizia integralaren giza eskubide eta oinarri etikoen gaineko etengabeko prestakuntzarako zeharkako programa indartuko du, bizikidetzaren demokratikoa lortzeko.
- ERTZAINZA_Horizonte 2016 plan estrategikoaren esparru orokorrean, ERTZAINZAK orain arte garatu duen eta, orain, bake eta bizikidetzaren garai berri honetan euskal gizartearekin berri nahi duen konpromisoari edukia emateko, partaidetza- eta hausnarketa-ekintzen programa zehaztuko da.
- Gizarte-konpromisoa ezagutzera emateko modua formalizatuko da, jarraipen eta ebaluaziorako tresnak barne hartuko dituzten ekimen eta jardueren bidez.
- Poliziaren jardura kontrolatzeko mekanismoei dagokienez hobekuntza-proposamenak aztertu eta egingo ditu.

2. Helburuak

- ERTZAINZAK berezkoak zaizkion printzipioekin, balioekin, askatasunekin eta eskubide demokratikoekin hartutako konpromisoa berrestea.
- Zerbitzua emateko konpromisoan eta ERTZAINZA euskal gizartearekin identifikatzeko harremanean sakontzea.
- Testuinguru soziopolitiko berri honetan bakean, bizikidetzaren eta giza eskubideen errespetuan oinarrituriko kultura finkatzen laguntzea.

3. Ezaugarriak eta/edo irizpideak

Ekimen honen bidez, polizia integral gisa zerbitzatzen duen gizartearen bakea eta bizikidetzaren finkatzeko bidean lagundu nahi du, balio erantsidun jardura eta helburuekin, une historiko zehatz honetan beharrezkoa baita gure gizartearen eragile bakoitzak bere esku dagoena egitea, bakea finkatu eta etorkizuneko bizikidetzaren bermatze aldera.

- Ekimen hau bultzatzeko, Euskal Poliziaren Legeaz eta orain arte egindako lanarekin lotutako bestelako barne-agiriez gain, nazioarteko bi agiri hartuko dira erreferentzia-oinarri eta jardura-esparru kontzeptual gisa: batetik, Giza Eskubideetarako Nazio Batuen Goi Mailako Ordezkarien Bulegoak Poliziarentzako Giza Eskubideen Araudi eta Praktikari buruz egindako eskuliburua; eta, bestetik, Poliziaren Kode Etikoa Europarra.
- Prozesuaren funtsezko ezaugarri gisa, ERTZAINZAREN barruko barne-dinamikan egingo dira diseinua eta garapena eta kideen partaidetzarako eta beste gizarte-agente batzuekiko harremanetarako metodologiaren bitartez antolatuko da.
- Horretarako, ERTZAINZAK zerbitzatzen duen gizartearekiko duen etengabeko Gizarte Konpromiso horrekin jarraitzeko programa hau Horizonte 2016 _Plan Estrategikoaren parte izango da. Azken hori prestaketa- eta betearazpen-fasean dago orain. Horretarako, berariazko Lan Talde baten sorrera aktibatuko da.

¹ Ertzaintza_Horizonte 2016 plan estrategikoa: Xedea: "ERTZAINZA Euskadiko polizia integrala da. Zerbitzatzen duen gizartearekiko konpromisoa betez, bakea eta bizikidetzaren eta pertsonen segurtasuna eta ongizatea sustatzen ditu".

4. Jardun-programa

Ekintzak	Egutegia
<p>1. ekintza. Ekimen hau sustatzeko eta dinamizatzeko Lantaldea izendatzea.</p>	<p>·2013ko laugarren hiruhilekoan</p>
<p>2. ekintza. Bizikidetzaren demokratikoa lortzeko poliziaren giza eskubideei eta oinarri etikoei buruzko Prestakuntza Programa eguneratzea eta garatzea.</p>	<p>·2014an zehar</p>
<p>3. ekintza. Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen aldeko ERTZAINZAren Konpromiso Sozialaren jarraipenaren ekimenak eta helburuak egiteko Par-taidetza Programa abian jartzea.</p>	<p>·2014ko bigarren hiruhilekoan</p>
<p>4. ekintza. ERTZAINZAren Konpromiso Sozialaren jarraipenaren Programa aktibatzea, edukiak eta jarraipen eta ebaluazio tresnak ezarriz.</p>	<p>·2015eko lehen hiruhilekoan</p>

III. ardatza.

Fitxen arabera antolatutako ekimenak,

etorkizuna

kudeatzeari dagokionez

13. ekimenaren fitxa

Lankidetzeta *publiko-soziala* euskal elkarteen sarearekin

1. Ekimenaren deskribapena

Azken 25 urte hauetan, euskal gizarte zibileko elkarteek eta erakundeek balio handiko zeregina izan dute bakearen, indarkeriarik ezaren eta giza eskubideen aldeko borroka egiten. Etapa berri honetan, Eusko Jaurlaritzak ekarpen horren jarraitutasuna sustatu nahi du erakunde publikoen eta gizarte zibil antolatuko eragileen arteko lankidetzeta publiko-sozialeko estrategia bidez.

Helburu horrekin, Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusiak, beste erakunde batzuekin ados jarrita, Elkarrekin Bonu Programa sustatuko du. Programa horren bitartez funts bat sortuko da, eta funts horri esker ekarpen ekonomiko bat eman ahal izango zaie gizarte-erakundeei hainbat arlori buruz, hala nola hezkuntzari, herritarren parte-hartzeari, elkarbizitzari, gatazkak konpontzeari eta abarri buruz ikas-tetxeei, udalei eta beste erakunde batzuei emandako prestakuntzako, dinamizazioko edo aholkularitzako zerbitzuen justifikatutako ordu bakoitzeko.

Funts horretatik laguntzen diren prestakuntzako, dinamizazioko edo aholkularitzako ekimenek Giza-legez Akordioaren gizarte- eta hezkuntza-arloko konpromisoa sustatuko dute. Indarkeria prebenitzeko nahiz bakearen eta bizikidetzaren kultura sustatzeko Bake eta Bizikidetzeta Plan honek indartzen duen esparrua, gutxienez lau oinarri dituena.

2. Helburuak

- Indarkeriaren kulturari aurrea hartzea eta bakean, bizikidetzan eta giza eskubideen errespetuan oinarritutako kultura sustatzea.
- Gizarte- eta hezkuntza-arloko zeharkako konpromisoa —gutxieneko oinarri etiko batzuen inguruan hainbat eragileren ahaleginak elkartzea ahalbidetuko duena— sustatzea.
- Lankidetzeta publiko-sozialeko estrategia bat garatzea, Eusko Jaurlaritzari Bake eta Bizikidetzeta Plana gauzatzen lagunduko diona eta zailtasuneko uneetan erakunde sozialei eusten lagunduko diona.

3. Ezaugarriak eta/edo irizpideak

Ekimen horren garapenak ekarriko du akordioak eta hitzarmenak ezartzea bi norabidetan. Alde batetik, Gizalegez Akordioaren gizarte- eta hezkuntza-arloko konpromisoaren zati izan nahi duten eta Elkarrekin Bonu Programari atxiki nahi zaizkien gizarte zibil antolatuko erakundeekin; eta bestetik, ekimen hau sustatu nahi duten erakundeekin. Ildo horretan, honako hauek dira jardun-irizpide zehatzak:

- Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusiak lankidetzeta-hitzarmen bat sinatuko du beren zerbitzuekin Gizalegez Akordioaren gizarte- eta hezkuntza-arloko konpromisoa sustatu nahi duten gizarte zibil antolatuko erakunde guztiekin”.
- Era berean, lankidetzeta-hitzarmenak edo -akordioak ezarriko dira Hezkuntza, Hizkuntza Politka eta Kultura Sailarekin, Foru Aldundiekin, Udalekin eta Elkarrekin Bonu Programaren funtsaren partaide izan nahi duten beste erakunde batzuekin.
- Ekimen horrek indartze gehigarriko izaera du salbuespenezko testuinguru baterako. Bestelako hitzarmenen bidezko jardun-lerroek edo diru-laguntzen urteko deialdiek orain arte bezala jarraituko dute.

4. Jardun-programa

Ekintzak	Egutegia
1. ekintza. Euskal elkarteen sarearekin akordioa prestatzea eta sinatzea Gizalegez Akordioaren inguruan.	·2014ko lehen seihilekoan
2. ekintza. Lankidetzeta-hitzarmenak eta -akordioak prestatzea eta sinatzea beste erakunde batzuekin Elkarrekin Bonu Programa sustatzeko.	·2014ko lehen seihilekoan
3. ekintza. Elkarrekin Bonu Programa abian jartzea.	·2014ko bigarren seihilekoan
4. ekintza. Elkarrekin Bonu Programa eguneratu eta garatzeko agiria aurkeztea.	·2014ko azken hiruhilekoan ·2015eko azken hiruhilekoan ·2016ko azken hiruhilekoan

14. ekimenaren fitxa

Herritarren parte-hartzea sustatzea

1. Ekimenaren deskribapena

Herritarren parte-hartzea garrantzitsua da eremu guztietan, baina are garrantzitsuagoa da, gure kasuan bezala, bakea finkatu nahi badugu eta bizikidetzako eta gizartea elkartzeko prozesu bat sustatu nahi badugu. Eusko Jaurlaritzaren ustez funtsezkoa da Bake eta Bizikidetzeta Planaren garapenarekin batera politika harrak, irekiak eta proaktiboak izatea herritarren parte-hartzeari dagokionez.

Arlo honetako Idazkaritza Nagusiak Esparru Dokumentu bat aurkeztuko du bakearen eta bizikidetzaren alorrean herritarren parte-hartzea sustatzeko. Dokumentu horretan herritarrek parte hartzeko hiru bide handi ezarriko dira:

- Eusko Jaurlaritzaren eta Eusko Legebiltzarraren arteko hitzarmenetik ateratzen dena, herritarrekin lotura izateko bi erakundeek dituzten parte hartzeko tresnen bitartez.
- Udalekin hitzartutako tokiko parte hartzeko ekimenak, Elkarrekin Bonu Programaren bitartez eta Giza-legez Akordioaren inguruko gizarte- eta hezkuntza-arloko konpromisoan bilduta daudenak.
- Herritarren parte-hartzea sustatzeko hitzarmen espezifikoak izateko aukera. Hitzarmen horiek egin ahal izango dira baldin eta hainbat erakunderen askotariko bateratze bidez aurkezten badira eta modu zehatzean, praktikoan, funtzionalean eta eraginkorrean proiektatzen badira.

2. Helburuak

- Bake eta Bizikidetzeta Plan hori hobetuko duten ekarpenak, iradokizunak, kritikak, proposamenak edo iritzia biltzea.
- Plan horren edukiak euskal gizarteak ezagutu eta uler ditzan laguntzea.
- Bakea finkatzea eta gizarte- nahiz hezkuntza-arloko prozesua indartzea gizartea elkartzera bideraturiko bizikidetzaren kultura lortzeko.
- Erakundeen eta herritarren arteko elkarriketa, komunikazioa, entzutea eta elkarrekintza demokratikoa hobetzea.

3. Ezaugarriak eta/edo irizpideak

Ezinbestekoa da zintzoki onartzea herritarren parte-hartzea praktikan jartzea konplexua dela. Behar bada, horregatik, askotan, baliabide hori erretorikoa da erreala baino gehiago, edo minoritarioegia da garrantzitsutzat eta eragin handikotzat hartzeko. Nolanahi ere, herritarren parte-hartzearen sustapena eta kanalizazioa ezinbesteko azterketa- eta konpromiso-eremua da sistema demokratikoa hobetzen, eguneratzen eta berritzen lagundu nahi duen administrazio publiko ororentzat. Parte-hartzearen konplexutasunaren eta premiaren arteko errealitate anibalente hori kontuan hartuta, honako irizpide hauei jarraituko zaie eremu horretan:

- Herritarren parte hartzeko proiektu oren irizpide gidari gisa proiektu horren izaera praktikoaren eta berritzailearen justifikazioa ezartzea, adierazpen hutseko orientazioaren arriskua gainditu ahal izateko.
- Emakumeen esku-hartze eta partaidetza parekidea bermatzen duten ekintzak sustatzea, bakea eta bizikidetzeta finkatzeko funtsezko eragile gisa.
- Parte-hartzearen alorrean Eusko Legebiltzarrak eta Eusko Jaurlaritzak dituzten tresna zehatzak aprobetxatzea eta optimizatzea eta elkarrekin sarearekiko lankidetzeta publiko-sozialaren estrategiaren barruan kokatzea.
- Udalen eta elkarrekin sarearen artean hitzartutako udal-eremuko ekimenei lehentasuna ematea.
- Gure testuinguruan egiten diren herritarren parte-hartze esperientziak Europako eremuko antzeko beste ekimen batzuekin lotzea.

4. Jardun-programa

Ekintzak	Egutegia
1. ekintza. Herritarren parte-hartzeari buruzko esparru-dokumentua aurkeztea.	·2013ko laugarren hiruhilekoan
2. ekintza. Herritarren parte-hartzeari buruzko ekimenak abian jartzea.	·2014ko lehenengo seiuhilekoan
3. ekintza. Hitzartutako jardun-lerroak eguneratu eta garatzeko agiria aurkeztea.	·2014ko azken hiruhilekoan ·2015eko azken hiruhilekoan ·2016ko azken hiruhilekoan

15. ekimenaren fitxa

Bizikidetzaren aldeko adostasuna Foru Aldundiekin eta Udalekin

1. Ekimenaren deskribapena

Udalek, Foru Aldundi bakoitzak eta Eusko Jaurlaritzak bakearen eta bizikidetzaren eremuan antzeko orientazioa duten ekimenak garatzen ditu. Ildo horretako jardunen aniztasunak eta ugaltzeak ez du arazorik sortzen, baizik eta aukera bat dela esan genezake. Nolanahi ere, erakundeen erantzukizunaren agindua da bikoiztasunak saihestea eta koordinatua izateaz gain gutxieneko eduki batzuk batera jartzen dituen jardun bat bilatzea.

Eusko Jaurlaritzak akordio bat proposatu nahi die Foru Aldundiei eta EUDELI jardun hitzartuaren oinarrizko ardatz batzuk definitzeko. Akordio-proposamen horren oinarria Gizalegez Akordioaren inguruko gizarte- eta hezkuntza-arloko konpromisoa izango da. "Elkarrekin Bonu Programa" tresna zehatz gisa eskainiko da adostutakoa gauzatzeko eta bideratzeko. Lehentasunezko jardun-eremuak askotariko lankidetzaren lortzeko tokiko esperientzien sustapena, heziketa formala eta ez-formala eta herritarren parte-hartzea izango dira.

2. Helburuak

- Bakearen eta gizarte elkartzearen helburua lortzen laguntzea, erakunde arteko lankidetzaren errealitatea proiektatuz.
- Bakearen eta bizikidetzaren aldeko politika publikoak elkartzea eta optimizatzea hainbat erakunderen artean.
- Lankidetzaren publiko-sozialeko sinergiak sortzea hezkuntza-arloko eragileekin eta elkarten sarearekin.
- Bizikidetzaren eta giza eskubideetan oinarritutako kultura sustatzera bideratutako gizarte- eta hezkuntza-arloko ekimenak babestea eta sustatzea.

3. Ezaugarriak eta/edo irizpideak

2012. urteaz geroztik, askotariko esperientziak garatu dira hainbat udalerritan, gizarte elkartzeko gunea bilatzera bideratuta dauden esperientziak, hain zuzen ere. Ekimen xumeak dira, baina oso interesgarriak, tokiko sentsibiltate politiko guztiak eta gizarte-erakundeak barnean hartzen dituztelako. Foru Aldundiekin, EUDELEkin eta Udalekin hitzartzeko ekimen honen espiritua jardun-eremu honetan kokatzen da: batuko gaituzten jardun xumeak eta askotarikoak sustatzea. Premisa horretatik abiatuta, honako irizpide zehatz hauei jarraituko diegu:

- Lana Eusko Jaurlaritzaren, Foru Aldundien eta Udalen artean bateratuko da gutxienekoak adostuta.
- Bizikidetzaren alorreko organoak, foroak edo askotariko gomendioak tokiko eremuan sustatuko dira gizarte elkartzeko kultura dinamizatzeko.
- Giza eskubideetan, biktimizekiko elkartasunean, bakean, bizikidetzaren, gatazketan eta abarretan oinarritutako heziketa formalerako eta ez-formalerako prestakuntza-babesa ematea.
- Herritarren parte-hartzeko aukera sustatzea gizarte zibileko erakundeekin elkarlanean jardunda.
- Udalen, ikastetxeen eta gizarte zibileko erakundeen arteko tokiko aliantza estrategikoa ahaleginak koordinatzeko.
- Lan-lerro hori ahal den neurrian euskal udal guztietara zabaltzea.

4. Jardun-programa

Ekintzak	Egutegia
1. ekintza. Akordioa definitzea Foru Aldundi bakoitzarekin, EUDELekin eta Udalekin.	·2013ko azken hiruhilekoan eta 2014ko lehenengoan
2. ekintza. Erakunde arteko akordioak abian jartzea.	·2014ko lehen hiruhilekotik aurrera
3. ekintza. Hitzartutako jardun-lerroak eguneratu eta garatzeko agiria aurkeztea.	·2014ko azken hiruhilekoan ·2015eko azken hiruhilekoan ·2016ko azken hiruhilekoan

16. ekimenaren fitxa

Jardun-lerro osagarriak bultzatzea heziketa formalaren eremuan

1. Ekimenaren deskribapena

Ekimen honetan ikastetxeekin eta haren eragileen komunitatearekin lankidetzaren esparru bat sortzera bideraturiko hainbat ekintza biltzen dira, giza baliabideetan, bakean, biktimekiko elkartasunean eta gatazken konponketa baketsuan oinarritutako hezkuntza indartzeko. Abiapuntu gisa Gizalegez akordioa, "bizikidetzarako hezkuntzarako lau oinarriren gizarte- eta hezkuntza-arloko konpromisoa" hartzen du, garapen libre eta sortzailea gauzatzeko..

Gure hezkuntza-sistemak urteak daramatza lanean bizikidetzarako hezkuntzaren eremuan. Plan honen helburua ez da lan horren jabe egitea, zuzentzea, desagerraraztea edo eragozte. Aitzitik, ekimen hori *gehigarri* gisa definitzen da, indartzea duelako helburu. Salbuespenezko testuinguru sozialaren erdian, (bakea finkatzea) orain arte, irizpide onez, egin dena indartzeko jardun-lerro espezifikoak eta gehigarriak ezarri nahi ditu.

2. Helburuak

- Carlton-en Akordioaren esperientzian oinarrituta, hezkuntza-komunitatearen elkartze kooperatiboa ahalbidetzea Gizalegez akordioaren, "bizikidetzarako hezkuntzarako lau oinarriren gizarte- eta hezkuntza-arloko konpromisoaren gaitasunen garapen irekiaren inguruan.
- Lankidetzaren ahalbidetzea Hezkuntza Sailaren, Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusiaren eta gizarte- nahiz hezkuntza-arloko eragileen artean, giza eskubideetan, bakean, bizikidetzan, biktimekiko elkartasunean eta gatazken konponketa baketsuan oinarritutako hezkuntzarako irakasleek egin behar duten prestakuntza-errefortzua sustatzeko.
- Hezkuntza-esperientziekin jarraitzea biktimen testigantzen bitartez; testigantza horiek, ikastetxe bakoitzaren erabakiaren arabera, presentzialak, idatzizkoak edota ikus-entzunezkoak izango dira.
- Webguneak eta Eskola Bakegune berritzea, eguneratzea eta optimizatzea, gizarte- nahiz hezkuntza-arloko dokumentazio-zentro eta tresna gisa.

3. Ezaugarriak eta/edo irizpideak

Ekimen honen eta haren jardun-lerroen garapena hezkuntza-komunitate osoan egiaztatutako adostasun-funtsean oinarritzen da: bakearen eta bizikidetzaren aldeko hezkuntza, giza duintasuna errespetatzeko printzipio unibertsalean eta giza eskubideekiko konpromisoan oinarrituta dagoena, sustatzea. Premisa horri dagokionez, honako hauek dira irizpide nagusiak:

- Ikastetxeen eta hezitzaileen autonomiarekiko errespetuan oinarritutako lankidetzaren sustatzea; hezkuntza-komunitateko eragileekiko elkarrizketa bidez bideratuta dagoen eta adostasun zabalena lortzera bideratuta dagoen lankidetzaren sustatzea.
- Sinergia eta ikaskuntza-komunitatea sustatzea hezkuntza-eragileen, udalen eta giza eskubideetan eta bizikidetzan oinarritutako hezkuntzaren eremuan jarduten duten gizarte zibil antolatuen ordezkariekin artean.
- Ikasleekiko hezkuntza-ekimenei lehentasuna ematea hainbat baliabide erabiliz, adibidez: zinema, antzerkia, literatura, teknologia berriak edo hizkuntzak.

4. Jardun-programa

Ekintzak	Egutegia
<p>1. ekintza. Hezkuntzaren erkidegoko Gizalegez Akordioa prestatu eta garatzea.</p>	<p>·2013ko maiatzetik urrira bitarte</p>
<p>2. ekintza. Hezkuntza-esperientziei jarraipena emateko plana onartzea eta sustatzea biktimen testigantzen bitartez.</p>	<p>·2013-14 ikasturtean</p>
<p>3. ekintza. Webguneak eta Eskola Bakegune berritzea, eguneratzea eta optimizatzea.</p>	<p>·2013ko azken hiruhilekoa</p>
<p>4. ekintza. Hezkuntza Sailaren, Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusiaren eta gizarte- nahiz hezkuntza-arloko eragileen arteko lankidetzaren adostea.</p>	<p>·2013ko azken hiruhilekoa</p>
<p>5. ekintza. Aurreko jardun-lerroak eguneratu eta garatzeko agiria aurkeztea.</p>	<p>·2014ko maiatzean ·2015eko maiatzean ·2016ko maiatzean</p>

17. ekimenaren fitxa

Jardun-lerro espezifikoak bultzatzea gazteriaren, kulturaren eta heziketa ez-formalaren eremuan

1. Ekimenaren deskribapena

Eusko Jaurlaritzak, Gazteria Zuzendaritzaren eta Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusiaren bitartez, akordio bat proposatu nahi dio Gazteriaren Kontseiluari plan honen garapenean elkarrekin parte hartzeko eremuak ezartzeko. Akordio-proposamen horren oinarria gizarte-, hezkuntza-, etika- eta politika-arloko konpromisoak izango dira. Horrenbestez, gazteak beren garaiko protagonistak izan direla, direla eta izango direla ulertzen da. Jardun-ardatz hauek izango ditu:

- Bizikidetzaren, giza eskubideen eta gatazken konponketaren alorreko prestakuntza espezifikoko urteko programa sustatzea, "Elkarrekin Bonu Programaren" bidez antolatu ahalko dena.
- Espazio ireki bat sortzea, gazteek eta gazte-taldeek beren testigantza, esperientzia eta ikuspegiak bidaltzeko aukera izan dezaten euskarri desberdinetan (argazkiak, bideoak, marrazkiak, audioa, ipuinak, poesiak, eskultura...).
- Elkarte eta gazteen topaketa bat antolatzea, bakearen eta bizikidetzaren gaineko ikuspegiak elkar trukatzeko eta iraganeko esperientziak, gaur egun garatzen ari diren proiektuak eta etorkizunerako ideiak partekatzeko.
- Literaturako, antzerkiko, zinemako eta beste diziplina artistiko batzuetako lanei buruzko erreferentzia-funtsa sortzea; ikuspegi pedagogikotik begiratuta bakea eta bizikidetzaren oinarri dituen kulturari ekarpena egiteko erabilgarriak izan daitezkeen eta gazteen elkartearen sare osoarentzat eskuragarri egongo diren lanak.

2. Helburuak

- Gazteek bakearen eta bizikidetzaren gainean dituzten iritziak eta esperientziak entzun eta erantzutea.
- Gazteriaren eremuan bakearen, bizikidetzaren, kulturartekotasunaren eta giza eskubideen aldeko gizarte- eta hezkuntza-arloko konpromisoa partekatzea.
- Bizikidetzaren gatazken tratamendu erakargarriak tresnak banatzea gazteen artean.
- Bizikidetzako eta gizarte elkarteko kultura lortzeko baliabide eta aplikazio sortzaileen eta artistikoen funtsa sortzea.
- Sormena, ekintzailetza eta berrikuntza soziala sustatzea gazteen artean bizikidetzaren proiektuei dagokienez.

3. Ezaugarriak eta/edo irizpideak

Bake eta Bizikidetzaren Plana iragan, orainaldi eta etorkizunera begira eginda dago eta hartzaileak, beste batzuen artean, gazteak dira. Asmoa dimentsio desberdinetan ahalegin honen partaide senti daitezela lortzea da. Premisa horri dagokionez, honako hauek dira irizpide nagusiak:

- Prestakuntza eskaintzea gazteen elkarte-sarearen eremuan Elkarrekin Bonu Programan parte hartzen duten erakundeekin akordioa lortuz.
- Jardun-eremu horretan hizkuntza sortzaile eta artistiko aplikatuen erabilera sustatzea, baita IKTek eta gizarte-sareek eskaintzen dituzten ahalmenena ere.
- Gazteria Kontseiluarekin lankidetzan, lehentasuna ematen jarraitzea sentsibilitate desberdineko gazteen artean bizikidetzako eta askotariko lankidetzako esperientziak sustatzen dituzten eskumenei.

4. Jardun-programa

Ekintzak	Egutegia
1. ekintza. Akordioa prestatzea eta sinatzea Gazteriaren Kontseiluarekin.	·2014ko lehen hiruhilekoan
2. ekintza. Lau jardun-lerroen lehen fasea martxan jartzea: -prestakuntza-programa. -truke-espazioa. -gazte eta elkarten topaketa. -erreferentzia-fondoa.	·2014ko lehen seiuhilekoan
3. ekintza. Jardun-lerro horiek eguneratu eta gartzeko agiria aurkeztea.	·2014ko azken hiruhilekoan ·2015eko azken hiruhilekoan ·2016ko azken hiruhilekoan

18. ekimenaren fitxa

Gizartearen sentsibilizazioa eta hedabide publikoen konpromisoa

1. Ekimenaren deskribapena

Legegintzaldi honetan, Eusko Jaurlaritzak gizarte- eta hezkuntza-arloko sentsibilizazio-ekimenak sustatuko ditu; gizartearen elkartzeko prozesu bat gauzatu ahal izatera eta giza duintasunaren, giza eskubideen, printzipio demokratikoen, biktimekiko elkartasunaren, gatazken indarkeriarik ezeko kudeaketaren eta kulturartekotasunaren errespetuan oinarritutako bizikidetzeta-kultura sustatzera bideratuta dauden ekimenak.

Jardun-lerro horrek bi garapen-ardatz ditu. Alde batetik, Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusiak sustatuko du komunikazio sozialeko programak diseinatuz, behar den eta ahal den aldizkakotasunez. Bestalde, lankidetzeta-esparru bat ezarriko da EITBekin erakunde publiko horrek bakea eta bizikidetzeta lortzearen inguruan hartu behar dituen konpromisoak definitzeko.

2. Helburuak

- Indarkeriaren aurka kontzientzia sozial kritikoa eta giza eskubideekin ez ezik bizikidetzeta demokratikoaren balioekin ere konprometituta dagoena indartzea.
- Gizarte- eta hezkuntza-arloko zeharkako konpromisoa, gizartearen elkartzeko prozesua gauzatu ahal izatera bideratuta dagoena, sustatzea.
- Hedabideekin eta bereziki EITB erakunde publikoarekin sinergia-dinamika bat sustatzea, proiektzio praktikoa eta gizartearen erabilera izango duten lankidetzeta-eremuak ezartzeko.

3. Ezaugarriak eta/edo irizpideak

Gizartearen sentsibilizatzeko ekimen honen esparruan garatzen diren ekintza guztiek “bizikidetzeta haus-tearen kausei buruzko azterketa” edukiko dute kontuan beren edukiak diseinatzerakoan, eta azterketa hori plan honen bigarren zatian egiten da. Bestalde, gizarte- eta hezkuntza-arloko printzipioen proposamena, “Bizikidetzari aplikatutako oinarritzko lau arauak” deiturikoa, Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusiak eta hedabide publikoek eremu horretan espezifikoki sustatzen dituzten jardunen abiapuntu-dokumentua izango da. Irizpide espezifikoak honako hauek dira:

- Komunikazio-programak egingo dira baldin eta dimentsionamendua gure gizarteak bizi dituen zailtasun ekonomikoko garaiekin bat datorren.
- Abenduaren 10ean Giza Eskubideen Deklarazio Unibertsalaren urteurrena izaten da, eta horren inguruan egiten diren komunikazio espezifikoko ekimenak ez ezik René Cassin Sariaren orientazioa ere gizartearen sentsibilizatzeko esparru horretan kokatuko dira.
- Gai horren inguruan EITBk hartzen dituen konpromisoen erreferentzia-puntua azken legegintzaldietan jarraitutako ibilbidea izango da eta bizikidetzari lehentasuna ematera bideratuko dira batez ere.

4. Jardun-programa

Ekintzak	Egutegia
<p>1. ekintza. Sentsibilizazio-programak diseinatzea urtero.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ·2014ko lehen hiruhilekoan, 2014rako ·2014ko azaroan, 2015erako ·2015eko azaroan, 2016rako
<p>2. ekintza. 2014-2016 aldiko EITBrekiko lankidetzaren esparrua definitzea.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ·2013ko azken hiruhilekoan eta 2014ko lehenengoan
<p>3. ekintza. Abenduaren 10ean urtero ospatzen den Giza Eskubideen Aldarrikapen Unibertsalaren eta René Cassin Sariaren inguruko lanerako plana diseinatzea urtero.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ·2013ko hirugarren hiruhilekoan ·2014ko bigarren hiruhilekoan ·2015eko bigarren hiruhilekoan ·2016ko bigarren hiruhilekoan

Zeharkako ardatza

Plan honen kudeaketarekin eta
jarraipenarekin eta
ebaluazioarekin
lotutako ekimenak

I. fitxa

Bake eta Bizikidetzaren Planaren sustapena, kudeaketa eta koordinazioa

1. Ekimenaren deskribapena

Bakeagintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusiari dagokio plan hau sustatzea, kudeatzea eta koordinatzea. Hiru lan-lerro ezarriko dira:

- Erakunde arteko Batzorde bat eratzea; Eusko Jaurlaritzako sailen kudeaketa dinamizatzeaz eta koordinatzeaz arduratuko da Batzorde hori.
- Koordinazio Batzorde bat sortzea Bakeagintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusiaren eta Bake eta Bizikidetzaren Ponentzia bultzatu duten taldeen artean.
- Bizikidetzaren Demokratikoaren eta Indarkeriaren Deslegitimazioaren Kontsulta Kontseiluaren egitura eta eginkizunak Bake eta Bizikidetzaren Plan honen gizartea elkartzeko helburura egokitzea.

Horrez gain, planaren garapenaren sektore-jarraipenerako dinamika etengabea ezarriko da, bere jardun-ardatz nagusiei dagokienez. Halaber, bi urteko mekanismoa ezarriko da, Bake eta Bizikidetzaren Plana garatzeko kanpo-ebaluazio osoa egite aldera.

2. Helburuak

- Bake eta Bizikidetzaren Plan honen ahalik eta kudeaketarik hoberena gauzatzeko bide ematea eta ezarritako helburuak lortzen laguntzea.
- Ahaleginak egitea plan honen kudeaketa ahalik eta gizarite-, politika- eta erakunde-erloto adostasun handienetan oinarritzeko.
- Erakundeek eta gizarite zibilak elkarrizketak izateko, entzuteko, kontsultatzeko eta elkarlanean jarduteko dinamika antolatzea bizikidetzaren hobetzeko.
- Ebaluazio-metodologia zorrotza eta erabilgarria bermatzea plan hau hobetzeko, eta, hala badagokio, zuzentzeko bere aplikazioari buruzko azterketa oinarri hartuta.

3. Ezaugarriak eta/edo irizpideak

Bake eta Bizikidetzaren Plan hau lan-proposamen ireki, dinamiko eta malgua da, gure errealitatearen konplexutasuna eta beharrezko adostasuna bideratzeko. Irekita dago legebiltzarreko taldeek, erakundeek eta gizarite-eragileek egingo dituzten ekarpenetara, onartu aurretik eta garapen-fasean. Lankidetzaren filosofia horren arabera, irizpide espezifikoak honako hauek dira:

- Sailen arteko Batzordea Biktimen eta Giza Eskubideen Zuzendaritzak koordinatuko du. Sei hilean behin planaren etengabeko jarraipena egingo da.
- Koordinazio Batzordea jarraipena egiteko, aholkuak emateko, kontsulta egiteko eta adostasunak kudeatzeko organoa izango da Bake eta Bizikidetzaren Planari dagokionez.
- Kontsulta Kontseiluak bere orientazioari eutsiko dio eta bere funtzionamendua eta osaera berregituratuko du, beste dekretu bat onetsita.
- Planaren garapenaren kontsulta-mekanismoen eta ebaluazio sektorialaren solaskide nagusiak Foru Aldundiak eta Udalak izango dira, baita hainbat erakunde ere, hala nola Elkarleen Foroa, Gizalegez Akordioa, Terrorismoaren Biktimen Partaidetzarako Euskal Kontseilua edo Gazteriaren Kontseilua, besteak beste.
- Bake eta Bizikidetzaren Planaren garapenaren ebaluazio osoa eta kanpoko bi urtean behin egingo da. Lortzen diren emaitzen ondorioz Bake eta Bizikidetzaren Planaren lan-programa eguneratzeko dokumentua sortuko da.

4. Jardun-programa

Ekintzak	Egutegia
1. ekintza. Sail arteko Batzordea deitzea eta bere lan-programa aurkeztea.	·2014ko lehen seihilekoan
2. ekintza. Koordinazio Batzordearen lan- eta funtzionamendu-proposamena aurkeztea.	·2014ko lehen seihilekoan
3. ekintza. Bake eta Bizikidetzaren Planaren Aholku Kontseilua sortzeko dekretua onartzea.	·2013ko lehen seihilekoan
4. ekintza. Planaren ebaluazio osoaren dokumentuak enkargatzea eta aurkeztea.	·2014ko azken hiruhilekoan ·2016ko azken hiruhilekoan

II. fitxa

Jarraipena, ebaluazioa eta zuzendaritza

Ekimena	Emaitzaren adierazleak	Eraginaren adierazleak	Ekimenaren ardura duen organoa
·1. ekimena. Giza Eskubideen urraketari buruzko txostenak egitea eta eratorzen diren ekintzak	·Txostenen kopurua ·Gomendatutako jarduketa berrien kopurua	·Kalitatea ·Gogobetetasuna ·Egokitasuna ·Beharrak ·Eragina	Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusia
·2. ekimena. Memoriaren eta Bizikidetzaren Institutua	·Sortutako egitura ·Proiektatutako ekintzak	·Kalitatea ·Gogobetetasuna ·Egokitasuna ·Beharrak ·Eragina	Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusia
·3. ekimena. Terrorismoaren biktimak gogorarazteko proiektuari ekarpenak egitea	·Sortutako egitura ·Proiektatutako ekintzak	·Kalitatea ·Gogobetetasuna ·Egokitasuna ·Beharrak ·Eragina	Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusia
·4. ekimena. Terrorismoaren biktimei laguntza, errekonozimendua eta ordaina ematea	·Laguntza-ekintzak ·Errekonozimenduekitaldiak ·Gizarte-entitateekiko lankidetzak ·Ikerketak eta azterlanak	·Kalitatea ·Gogobetetasuna ·Egokitasuna ·Beharrak ·Eragina	Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusia
·5. ekimena. Egungo legerian babesik ez duten biktimei laguntza, errekonozimendua eta ordaina ematea	·Aztertutako espedienteak ·Emandako kalteordainak	·Kalitatea ·Gogobetetasuna ·Egokitasuna ·Beharrak ·Eragina	Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusia
·6. ekimena. Torturari buruzko ikerketa eta ekintzak	·Ezarritako ondorioak ·Hartutako neurriak	·Kalitatea ·Gogobetetasuna ·Egokitasuna ·Beharrak ·Eragina	Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusia
·7. ekimena. Lankidetzak eta elkarlana Eusko Legebiltzarrekin	·Herritarren parte-hartzeari dagokionez lortutako emaitzak	·Kalitatea ·Gogobetetasuna ·Egokitasuna ·Beharrak ·Eragina	Eusko Legebiltzara eta Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusia

Ekimena	Emaitzaren adierazleak	Eraginaren adierazleak	Ekimenaren ardura duen organoa
·8. ekimena. Espetxe-politikari buruzko Hitzeman Programa garatzea	·Erakunde laguntzaileen kopurua ·Lortutako adostasunak ·Programarako inskripzioen kopurua	·Kalitatea ·Gogobetetasuna ·Egokitasuna ·Beharrak ·Eragina	Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusia
·9. ekimena. Europar Batasunarekiko elkarlanerako bideak bultzatzea	·Lankidetzeta-esparruak ·Garatutako ekintzak	·Kalitatea ·Gogobetetasuna ·Egokitasuna ·Beharrak ·Eragina	Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusia
·10. ekimena. Lankidetzeta Nazio Batuen Giza Eskubideetarako Goi Komisarioaren Bulegoarekin	·Lankidetzeta-esparruak ·Garatutako ekintzak	·Kalitatea ·Gogobetetasuna ·Egokitasuna ·Beharrak ·Eragina	Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusia
·11. ekimena. Euskal unibertsitateen ekarpen partekatua	·Lankidetzeta-esparruak ·Garatutako ekintzak	·Kalitatea ·Gogobetetasuna ·Egokitasuna ·Beharrak ·Eragina	Hezkuntza, Hizkuntza Politika eta Kultura Saila
·12. ekimena. ERTZAINTZAREN Konpromiso Sozialaren jarraipena Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen alde	·Prestakuntzarako ekintzen eta orduen kopurua ·Programetako parte-hartzaileen kopurua ·Ezarritako neurriak	·Kalitatea ·Gogobetetasuna ·Egokitasuna ·Beharrak ·Eragina	Segurtasun Saila
·13. ekimena. Lankidetzeta publiko-soziala euskal elkartearen sarearekin	·Elkarte parte-hartzaileen kopurua ·Erakunde parte-hartzaileen kopurua	·Kalitatea ·Gogobetetasuna ·Egokitasuna ·Beharrak ·Eragina	Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusia
·14. ekimena. Herritarren parte-hartzea sustatzea	·Inbertitutako aurrekontua ·Garatutako ekintzen kopurua ·Pertsona parte-hartzaileen kopurua	·Kalitatea ·Gogobetetasuna ·Egokitasuna ·Beharrak ·Eragina	Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusia
·15. ekimena. Bizikidetzaren aldeko adostasuna Foru Aldundiekin eta Udalekin	·Lurraldeka: -Inbertitutako aurrekontua -Garatutako ekintzen kopurua -Pertsona parte-hartzaileen kopurua	·Kalitatea ·Gogobetetasuna ·Egokitasuna ·Beharrak ·Eragina	Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusia eta Foru Aldundiak
·16. ekimena. Jardun-lerro osagarriak bultzatzea heziketa formalaren eremuan	·Inbertitutako aurrekontua ·Ikastetxeen eta garatutako ekintzen kopurua ·Pertsona parte-hartzaileen kopurua	·Kalitatea ·Gogobetetasuna ·Egokitasuna ·Beharrak ·Eragina	Hezkuntza, Hizkuntza Politika eta Kultura Saila
·17. ekimena. Jardun-lerro espezifikoak bultzatzea gazteriaren, kulturaren eta heziketa ez-formalaren eremuan	·Inbertitutako aurrekontua ·Garatutako ekintzen kopurua ·Pertsona parte-hartzaileen kopurua	·Kalitatea ·Gogobetetasuna ·Egokitasuna ·Beharrak ·Eragina	Hezkuntza, Hizkuntza Politika eta Kultura Saila
·18. ekimena. Gizartearen sentsibilizazioa eta hedabide publikoen konpromisoa	·EiTBekin hitzartutako jarduketaren kopurua ·Garatutako komunikazio-ekimenen kopurua	·Kalitatea ·Gogobetetasuna ·Egokitasuna ·Beharrak ·Eragina	EiTB eta Bakegintza eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusia

III. fitxa

Planaren aurrekontuaren aurreikuspen xehakaturia

Ekimena	2013	2014	2015	2016
·1. ekimena. Giza Eskubideen urraketek buruzko txostenak egitea eta eratorzen diren ekintzak	12.000	80.000	80.000	80.000
·2. ekimena. Memoriaren eta Bizikidetzaren Institutua	_____	500.000	1.000.000	500.000
·3. ekimena. Terrorismoaren biktimak gogorazteko proiektuari ekarpenak egitea	_____	10.000	10.000	10.000
·4. ekimena. Terrorismoaren biktimei laguntza, errekonozimendua eta ordaina ematea	750.000	750.000	750.000	750.000
·5. ekimena. Egungo legerian babesik ez duten biktimei laguntza, errekonozimendua eta ordaina ematea	1.600.000	1.827.000	2.000.000	2.000.000
·6. ekimena. Torturari buruzko ikerketa eta ekintzak	_____	50.000	50.000	50.000
·7. ekimena. Lankidetzaren eta elkarlana Eusko Legebiltzararekin	_____	60.000	60.000	60.000
·8. ekimena. Espetxe-politikari buruzko Hitzeman Programa garatzea	_____	90.000	90.000	90.000
·9. ekimena. Europar Batasunarekiko elkarlanerako bideak bultzatzea	_____	50.000	50.000	50.000
·10. ekimena. Lankidetzaren Nazio Batuen Giza Eskubideetarako Goi Komisarioaren Bulegoarekin	20.000	20.000	20.000	20.000
·11. ekimena. Euskal unibertsitateen ekarpen partekatua	30.000	30.000	30.000	30.000
·12. ekimena. ERTZAINTZAREN Konpromiso Sozialaren jarraipena Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen alde	_____	90.000	90.000	90.000

Ekimena	2013	2014	2015	2016
·13. ekimena. Lankidetzaren publiko-soziala euskal elkarten sarearekin	750.000	750.000	750.000	750.000
·14. ekimena. Herritarren parte-hartzea sustatzea	_____	60.000	60.000	60.000
·15. ekimena. Bizikidetzaren aldeko adostasuna Foru Aldundiekin eta Udalekin	_____	360.000	360.000	360.000
·16. ekimena. Jardun-lerro osagarriak bultzatzea heziketa formalaren eremuan	20.000	250.000	250.000	250.000
·17. ekimena. Jardun-lerro espezifikoak bultzatzea gazteriaren, kulturaren eta heziketa ez-formalaren eremuan	_____	75.000	75.000	75.000
·18. ekimena. Gizartearen sentsibilizazioa eta hedabide publikoen konpromisoa	25.000	75.000	75.000	75.000
GUZTIRA	3.207.000	5.127.000	5.800.000	5.300.000

Eranskina

Eusko Legebiltzarrak onartutako Zoru Etikoa delakoaren testua

“Bakearen eta bizikidetzaren bilaketa Eusko Legebiltzarraren lan politiko eta instituzionalaren etengabeko kezka eta zeregina izan da, Legebiltzarra sortu zenetik. Ezin zen beste modura izan, ariketa demokratiakoaren bitartez, herritarren borondateetik sortutako erakundea baita. Giza eskubide guztienganako arretak, bere defentsak legeri-neurri eta Ganbera honetako ekimen ugarietan erabilitako hitzen bidez, bake integrala eta Euskadirako bizikidetzeta demokratikoaren etengabeko bilaketaren aldeko Eusko Legebiltzarrak duen konpromisoa erakusten dute, elkarrizketaren, justiziaren, egiaren eta Euskal Herriaren interes orokorraren bidez landutako bake iraunkor bat.

2011ko urriaren 20an ETAk emandako bere jarduera armatuaren etenaren iragarkiari panorama berri bat ireki du eta garai berri bat bakearen, bizikidetzaren eta humanizazioaren inguruko politikari ekin ahal izateko. Indarkeria suntsitzaillearen eta giza eskubideen urraketa gertatu den hamarkaden ostean, garai berri honen finkatzea posiblea izango da bakarrik ETArekin desagerpen definitiboarekin.

Legebiltzar-adierazpen honek azken hilabeteotan eragile sozial eta politiko ezberdinek egindako zenbait ekarpen laburbiltzen ditu. Bere edukia, printzipioen eta konpromisoen proposamen batean antolatzen du.

Edukia, Legebiltzar honek garatutako elkarri entzutearen, elkarrizketaren eta bateratze lanaren ondorioa da. Bere asmoa, bakera eta bizikidetzara eramango gaituzten konpromisoak eta partekatutako edukiak eskaintzea da, hauxe baita euskal gizarteak eskatzen duena eta herritarren borondatearen ordezkarien bete-behar etiko, politiko eta demokratikoa.

I. PRINTZPIOEN ETA KONPROMISOEN PROPOSAMENA

Giza eskubide guztien eta demokraziaren baloreen defentsak erreferentzia politiko, instituzional eta soziala izan behar du, bake integral bat eta bizikidetzeta demokratikoa eraikitzen joateko helburuarekin. Bere oinarriak gure iraganari zuzendutako begirada eta etorkizuneko zerumuga kontsideratuko duen orainaren ikuspegia kontuan izango ditu.

Oroimena izango duen bakerako printzipioak

Oinarrizko printzipioa

Etorkizuneko bakeak eta bizikidetzak biolentziaren bidegabekeriaren aitortzea eskatzen dute, sortutako minaren eta biktimen duintasunaren aitortzea, biktima guztiek, egitarako, justiziarako eta erreparaziorako eskubidea dutelarik.

Printzipio zehatzak

1. Arduraren printzipioa ezartzea: iraganean bakoitzak izan duen ardura eta giza eskubideen urraketa iragatik ondorioak zehaztea eta aitortzea suposatzen du.
2. Oroimen kolektibo ez-neutral eta aktibo bat artikulatzea, giza eskubideen apurketaren zein bere ondorioen kontra.
3. Oroimena, terrorismoaren deslegitimazio etiko, sozial eta politikorako funtsezko lantresna bat dela kontsideratzea.
4. Erdizkako, errepremitutako edo amnesikoak diren egiak ekiditea: gertaeren kontakizun objektiboaren bitartez, giza eskubideen kontrako bortxaketei buruzko partekatutako egia taxutu.

5. Gertatutakoaren arrazoen inguruan ezberdinen arteko partekatutako akordio bat lortzea hobe izango litzatekeelarik, giza eskubideen urraketaren sorrerari interpretazio aniztasun bat eman ahal izango zaio-la ulertu behar da, ondorioztatuz eskubide horien hauste guztiak eman zirela talde eta pertsonen giza duintasunaren aurrean beste helburu batzuk ezarri zituztelako.
6. Partekatutako oroimenaren eraikitzea, biktimen sufrimendu bidegabea arintzeko eta zigorgabetasuna ekiditeko bide bihurtzen saiatu behar da, baita, era berean, bakea eta bizikidetzaren demokratikoa lortzeko. Oroimen honek balio beharko du etorkizuna birpentsatzeko eta eraikitzeko, gertatutakoaren kontakizunarean gelditu gabe.
7. Gertatutakoaren berreraikitzea abiapuntu izanik, lan egin, iragan mingarri bati ateak itxiko eta guztientzako itzaropentsua izan daitekeen etorkizun baten ateak irekiko diren garai berri bat iritsi dadin, zeinetan euskal gizartearen atal batek oraindik, eraginagatik eta mehatxuagatik duen beldurra deuseztuko den.

Berriro gerta ez dadin bermerako konpromisoak

Oinarrizko konpromisoa

Arrazoi politiko bat bera ere ezin da etikaren eta giza eskubideen errespetuaren oinarrizko printzipioen gainetik jarri. Giza eskubideak edozein arrazoren gainetik dagoen absolutu etiko bat dira.

Konpromiso zehatzak

1. Konpromiso etikoa giza duintasunaren alde: giza duintasunarekiko, pertsonarekiko eta berarengatik datozen giza eskubideekiko errespetuaren balioa, bizitza, lehenik eta behin, Estatu-arrazoia edo edozein zergati edo ideia politiko baino garrantzitsuagoa eta lehenagokoa da.
2. Euskal gizartearen aniztasunarekin konpromiso demokratikoa.
3. Hitzek, elkarrizketek eta adostasunen bilaketarekiko konpromiso demokratikoa: ez biolentziak, ezta inposaketak ere, ez dute balio ezberdintasunak argitzeko. Hauxe izango da hezkuntza tresna baten oinarria, bereziki, gazteria kontzientziatzeko, ezberdintasunak, gatazka edo arazoak ez direla indarkeriaren bidearekin konpontzen, baizik eta elkarrizketa, elkarri entzute eta giza duintasunari dagozkion guztion berdintasunaren, askatasunaren, justiziaren, egiaren eta elkarrenganako errespetuaren balioak ikasiz.”

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

LEHENDAKARITZA
Bakegintza eta Bizkidetzarako
Idazkaritza Nagusia

PRESIDENCIA
Secretaría General
para la Paz y la Convivencia